JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

VERICA TRSTENJAK

8 päivänä syyskuuta 2009 [1]

Sisällys

I Johdanto . . . . . I - 11309

II Asiaa koskevat oikeussäännöt . . . . . I - 11309

A Yhteisön lainsäädäntö . . . . . I - 11309

B Kansallinen lainsäädäntö . . . . . I - 11310

III Tosiseikat ja ennakkoratkaisupyyntö . . . . . I - 11311

A Tosiseikat . . . . . I - 11311

B Ensimmäinen ennakkoratkaisupyyntö ja asiassa O'Byrne annettu tuomio . . . . . I - 11312

C House of Lordsin esittämä ennakkoratkaisupyyntö . . . . . I - 11313

IV Asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa . . . . . I - 11314

V Asianosaisten ja muun osapuolen lausumat . . . . . I - 11314

VI Oikeudellinen arviointi . . . . . I - 11315

A Ensimmäinen ennakkoratkaisupyyntö ja asiassa O'Byrne annettu tuomio . . . . . I - 11316

1. Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys: tuotteen liikkeelle laskemisen ajankohta I - 11316

2. Yhteisöjen tuomioistuimen ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen antaman vastauksen arviointi . . . . . I - 11316

a) Direktiivin 85/374 3 artiklan mukainen valmistajan monitasoinen käsite . . . . I - 11317

b) Direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisen alkamisajankohta valmistajan käsitteen toiminnallisen tulkinnan valossa . . . . . I - 11319

1 – Alkuperäinen kieli: saksa.

3. Toinen ja kolmas ennakkoratkaisukysymys: valmistajan osallistuminen meneillä olevaan menettelyyn asianosaisseuraannon kautta . . . . . I - 11323

4. Yhteisöjen tuomioistuimen toiseen ja kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen antaman vastauksen arviointi . . . . . I - 11324

B House of Lordsin esittämä ennakkoratkaisupyyntö . . . . . I - 11325

1. Alustavat huomautukset . . . . . I - 11325

2. Valmistajan vahingoksi koituva asianosaisseuraanto ei tule kyseeseen direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan päättymisen jälkeen . . . . . I - 11326

3. House of Lordsin ennakkoratkaisukysymyksen lähtökohtia ja niiden seurauksia direktiivin 85/374 soveltamiselle koskeva arviointi . . . . . I - 11330

a) Direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetty vanhentuminen ja ennen tämän vanhentumisajan päättymistä tapahtuva asianosaisseuraanto . . . . . I - 11330

i) Direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan kuluminen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa . . . . . I - 11330

ii) Valmistajan vahingoksi koituvan, ennen direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan päättymistä tapahtuvan asianosaisseuraannon mahdollisuus . . . . . I - 11332

b) Seuraukset tuotteen toimittajan katsomisesta direktiivin 85/374 3 artiklassa tarkoitetuksi valmistajaksi . . . . . I - 11333

i) Tuotteen toimittajan katsominen direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tai 3 kohdassa tarkoitetuksi valmistajaksi . . . . . I - 11333

ii) Seuraukset tuotteen toimittajan katsomisesta direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tai 3 kohdassa tarkoitetuksi valmistajaksi I - 11335

4. Yhteenveto . . . . . I - 11338

VII Ratkaisuehdotus . . . . . I - 11338

I Johdanto

1. Tarkasteltavana oleva House of Lordsin (Yhdistynyt kuningaskunta) esittämä ennakkoratkaisupyyntö koskee tuotevastuuta koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 25.7.1985 annetun neuvoston direktiivin 85/374/ETY [2] 11 artiklan tulkintaa. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta erityisesti selvennystä siihen, voiko – ja millä edellytyksin – tuotteen valmistaja osallistua asianosaisseuraannon kautta vastaajana menettelyyn, jossa vahinkoa kärsinyt on vaatinut sille tämän direktiivin mukaan kuuluvia oikeuksia virheellisesti tuotteen toimittajalta, jos tämä menettely on pantu vireille ennen direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymistä mutta asianosaisseuraantoa koskeva hakemus on esitetty vasta tämän kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymisen jälkeen.

2. Tarkasteltavana olevassa ennakkoratkaisupyynnössä on se erityispiirre, että tämän ennakkoratkaisukysymyksen – vaikkakin toisin muotoiltuna – esitti yhteisöjen tuomioistuimelle ensimmäisen kerran jo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimena samassa asiassa toiminut High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division, ja että siihen on vastattu yhteisöjen tuomioistuimen asiassa O'Byrne [3] 9.2.2006 annetussa tuomiossa. Koska muutoksenhakutuomioistuimena kyseisessä asiassa toimiva House of Lords on epävarma yhteisöjen tuomioistuimen antaman ratkaisun täsmällisestä ulottuvuudesta, se on esittänyt tämän ennakkoratkaisukysymyksen uudelleen yhteisöjen tuomioistuimelle.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Yhteisön lainsäädäntö*

3. Direktiivin 85/374 1 artiklassa säädetään, että "[v]almistaja vastaa vahingosta, joka aiheutuu hänen tuotteensa puutteellisesta turvallisuudesta".

4. Direktiivin 85/374 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. 'Valmistajalla' tarkoitetaan lopputuotteen valmistajaa, raaka-aineen tuottajaa ja osatuotteen valmistajaa sekä sitä, joka varustamalla tuotteen nimellään, tavaramerkillään tai muulla erottuvalla tunnuksellaan esiintyy tuotteen valmistajana.

— —

2 – EYVL L 210, s. 29.
3 – Asia C-127/04, O'Byrne, tuomio 9.2.2006 (Kok., s. I-1313).

3. Jos tuotteen valmistajaa ei voida tunnistaa, tuotteen valmistajana pidetään jokaista, joka on [toimittanut tuotteen], jollei hän ilmoita vahinkoa kärsineelle kohtuullisessa ajassa valmistajaa tai sitä, jolta hän on hankkinut tuotteen. Tätä sovelletaan myös, jos 2 kohdassa tarkoitettu maahantuoja ei käy ilmi maahan tuodusta tuotteesta, vaikka valmistajan nimi kävisikin ilmi siitä.”

5. Direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on lainsäädännössään säädettävä, että vahinkoa kärsineelle tämän direktiivin mukaan kuuluvat oikeudet vanhentuvat kymmenessä vuodessa päivästä, jona valmistaja laski vahinkoa aiheuttaneen tuotteen liikkeelle, jollei vahinkoa kärsinyt ole tänä aikana nostanut kannetta valmistajaa vastaan.”

B *Kansallinen lainsäädäntö*

6. Direktiivi 85/374 on pantu Yhdistyneessä kuningaskunnassa täytäntöön kuluttajansuojalain (Consumer Protection Act 1987), joka tuli voimaan 1.3.1988, I osalla.

7. Lisäksi kuluttajansuojalailla lisättiin vanhentumisajoista annettuun lakiin (Limitation Act 1980) uusi 11 A §, jonka 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tämän säännöksen mukaista kannetta ei saada nostaa merkityksellisestä hetkestä alkavan kymmenen vuoden määräajan päätyttyä – –; ja kanneoikeus lakkaa tämän momentin nojalla mainitun kymmenen vuoden määräajan päätyttyä riippumatta siitä, oliko kanneoikeus syntynyt tai oliko tämän lain seuraavien säännösten mukainen aika alkanut kulua.”

8. Vanhentumisajoista annetun lain 35 §:n nojalla asianosaisseuraanto vireillä olevassa menettelyssä on lähtökohtaisesti kielletty vanhentumisajan päättymisen jälkeen. Prosessioikeudellisissa säännöksissä voidaan kuitenkin poikkeuksellisesti antaa tuomioistuimille valtuudet hyväksyä tällainen asianosaisseuraanto vanhentumisajan päättymisen jälkeen.

9. Siviiliprosessisääntöjen (Civil Procedure Rules) 19.5 §:n 3 momentin a kohdassa säädetään, että tällainen asianosaisseuraanto on mahdollinen vanhentumisajan päättymisen jälkeen siinä tapauksessa, että kanne on nostettu virheellisesti väärää henkilöä vastaan. Tämän säännöksen soveltamisessa kansallisilla tuomioistuimilla on laaja harkintavalta. Ne ottavat siinä yhteydessä huomioon, että vastaaja menettää vanhentumisen

vapauttavan vaikutuksen, joten asianosaisseuraantoa koskeva vaatimus hyväksytään myös kaikkien edellytysten täyttyessä ainoastaan silloin, kun se on asian olosuhteet huomioon ottaen oikeutettua.

III Tosiseikat ja ennakkoratkaisupyyntö

A *Tosiseikat*

10. Pääasian valittajan vastapuoli OB rokotettiin lapsena Yhdistyneessä kuningaskunnassa olevalla lääkäriasemalla Hib-rokotteella, jonka valmistaja oli Ranskan oikeuden mukaan perustettu Pasteur Mérieux Sérums et Vaccins SA -niminen yhtiö, josta tuli nimenvaihdoksen jälkeen Aventis Pasteur SA (jäljempänä APSA). Rokotteen jakelusta Yhdistyneessä kuningaskunnassa huolehti Englannin oikeuden mukaan perustettu Mérieux UK Limited -niminen yhtiö, joka oli APSA:n kokonaan omistama tytäryhtiö. APSA perusti vuonna 1994 yhteisyrityksen Merck Inc. -nimisen yhtiön kanssa. Mérieux UK Limited -yhtiöstä tehtiin tämän yhteisyrityksen tytäryhtiö, ja siitä tuli nimenvaihdoksen myötä Aventis Pasteur MSD (jäljempänä APMSD).

11. OB:lle annettu rokote sisältyi Hib-rokotteen erään, jonka APSA lähetti 18.9.1992 APMSD:lle. Tämä lähetys saapui 22.9.1992 APMSD:lle, joka maksoi asianmukaisesti lähetystä koskevan laskun APSA:lle.

12. Myöhempänä ajankohtana, jota ei ole kyetty täsmällisesti selvittämään ja joka todennäköisesti ajoittuu syyskuun 1992 loppuun tai lokakuun 1992 alkuun, APMSD myi osan kyseisestä rokote-erästä, OB:lle annettu rokote mukaan luettuna, Yhdistyneen kuningaskunnan terveysministeriölle (Department of Health) ja toimitti sen ministeriön osoittamaan sairaalaan, joka puolestaan toimitti rokotteet sille lääkäriasemalle, jolla kantaja rokotettiin 3.11.1992.

13. Rokotuksen jälkeen OB:lla ilmeni vakava aivovaurio. OB:n mukaan aivovaurio johtui rokotteesta, joka oli turvallisuudeltaan puutteellinen.

14. OB nosti 2.11.2000 kanteen APMSD:tä vastaan. OB väitti 1.8.2001 toimittamassaan perustelukirjelmässä, että APMSD on valmistanut rokotteen, joka oli turvallisuudeltaan puutteellinen. APMSD vastasi 29.11.2001 päivätyssä vastinekirjelmässään olevansa

ainoastaan OB:lle annetun rokotteen jakelija. APMSD mainitsi asiaa koskevaan tiedusteluun antamassaan 17.4.2002 päivätyssä vastauksessa, että rokotteen valmistaja on Pasteur Mérieux Sérums et Vaccins SA.

15. OB nosti 16.10.2002 APSA:ta vastaan erillisen kanteen, jossa se vaati vahingonkorvausta sillä perusteella, että APSA on rokotteen valmistaja. Tässä toisessa oikeudenkäynnissä APSA myönsi olevansa rokotteen valmistaja, mutta väitti, että kanneoikeus on sitä vastaan nostetun kanteen osalta vanhentunut. APSA totesi, että tuote laskettiin liikkeelle silloin, kun se lähetti tuotteen 18.9.1992 APMSD:lle, joka vastaanotti sen 22.9.1992. Vanhentumisajoista annetun lain 11 A §:n 3 momentissa säädetty kymmenen vuoden vanhentumisaika oli siten päättynyt viimeistään 22.9.2002.

16. Tämän uuden, APSA:ta vastaan nostetun kanteen lisäksi OB vaati 10.3.2003 ensimmäisen, APMSD:tä vastaan nostetun kanteen yhteydessä asianosaisseuraantoa siten, että APSA tulee APMSD:n sijaan kaikilta soveltuvilta osin. OB perusteli tätä sillä, että nostaessaan ensimmäisen kanteensa marraskuussa 2000 hän oli virheellisesti olettanut, että APMSD on rokotteen valmistaja. APSA vastusti asianosaisseuraantoa koskevaa vaatimusta ja totesi, että kansallinen lainsäädäntö, siltä osin kuin siinä annetaan mahdollisuus asianosaisseuraantoon kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymisen jälkeen, on ristiriidassa direktiivin 85/374 11 artiklan kanssa. OB kiisti tämän väitteen.

B *Ensimmäinen ennakkoratkaisupyyntö ja asiassa O'Byrne annettu tuomio*

17. High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division, päätti tässä tilanteessa lykätä siinä tuolloin vireillä olleen ensimmäisen asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle kolme ennakkoratkaisukysymystä. High Court of Justice pyysi erityisesti selvennystä siihen, milloin direktiivin 85/374 11 artiklassa tarkoitetun tuotteen liikkeelle laskemisen on pääasian kaltaisessa tilanteessa katsottava tapahtuneen (ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys), voidaanko virheellisesti muuta yhtiötä kuin tuotteen valmistajaa vastaan nostettu kanne katsoa 11 artiklassa tarkoitetuksi "valmistajaa vastaan nostetuksi kanteeksi" (toinen ennakkoratkaisukysymys) ja voiko tuomioistuin 11 artiklan perusteella määrätä asianosaisseuraannosta siten, että vastaajaksi tulee tuotteen valmistaja, olosuhteissa, joissa merkityksellinen oikeudenkäynti tuli vireille ennen kuin kymmenen vuoden määräaika oli päättynyt mutta asianosaisseuraantoa koskeva vaatimus esitettiin vasta tämän määräajan päättymisen jälkeen (kolmas ennakkoratkaisukysymys).

18. Yhteisöjen tuomioistuin on vastannut näihin kysymyksiin asiassa O'Byrne antamassaan tuomiossa seuraavasti:

"1. Tuotevastuuta koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 25 päivänä heinäkuuta 1985 annetun neuvoston direk-

tiivin 85/374/ETY 11 artiklaa on tulkittava siten, että tuote lasketaan liikkeelle silloin, kun se siirretään pois valmistajan toteuttamasta valmistusprosessista ja kun se siirtyy myyntiprosessiin sellaisena kuin sitä tarjotaan yleisölle käyttöä tai kulutusta varten.

2. Silloin, kun kanne nostetaan sellaista yhtiötä vastaan, jota virheellisesti pidetään tuotteen valmistajana, vaikka tuotteen on tosiasiassa valmistanut toinen yhtiö, kansallisessa oikeudessa on lähtökohtaisesti vahvistettava edellytykset, joiden mukaisesti tällaisen kanteen käsittelyn osalta voi tulla kyseeseen asianosaisseuraanto. Kansallisen tuomioistuimen, joka tutkii niitä edellytyksiä, joita tällaiselle asianosaisseuraannolle on asetettu, on kuitenkin valvottava, että direktiivin 85/374 henkilöllistä soveltamisalaa, sellaisena kuin se on määritetty direktiivin 1 ja 3 artiklassa, noudatetaan."

C *House of Lordsin esittämä ennakkoratkaisupyyntö*

19. Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa O'Byrne antaman tuomion jälkeen High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division, hyväksyi 20.10.2006 OB:n asianosaisseuraantoa koskevan vaatimuksen sillä perusteella, että APMSD on virheellisesti nimetty vastaajaksi APSA:n sijaan. APSA valitti tästä Court of Appealiin, joka hylkäsi valituksen 9.10.2007. House of Lords myönsi tämän jälkeen APSA:lle valitusluvan.

20. Tässä muutoksenhakumenettelyssä House of Lordsin on ratkaistava, onko se direktiivin 85/374 mukaista, että jäsenvaltion lainsäädännössä sallitaan pääasian kaltaisessa tilanteessa asianosaisseuraanto siten, että vastaajaksi tulee tuotteen tosiasiallinen valmistaja. Tämä kysymys esitettiin yhteisöjen tuomioistuimelle jo ensimmäisen ennakkoratkaisupyynnön ensimmäisessä ja toisessa ennakkoratkaisukysymyksessä, ja yhteisöjen tuomioistuin vastasi siihen asiassa O'Byrne antamassaan tuomiossa. Annetun ratkaisun täsmällisen ulottuvuuden määrittämisessä House of Lordsissa ilmeni kuitenkin huomattavia tulkintavaikeuksia.

21. House of Lords päätti tässä tilanteessa lykätä siinä vireillä olevan asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle uudelleen seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko yhteisön tuotevastuudirektiivin mukaista, että jäsenvaltion lainsäädännössä sallitaan vastaajan osalta asianosaisseuraanto, kun vaatimus on esitetty direktiivin nojalla sen jälkeen kun kymmenen vuoden määräaika direktiivin 11 artiklassa säädettyjen oikeuk-

sien käyttämiselle on päättynyt ja ainoa henkilö, joka nimettiin vastaajaksi kymmenen vuoden määräaikana vireille pannussa oikeudenkäynnissä, ei kuulu direktiivin 3 artiklan soveltamisalaan?”

IV Asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa

22. Ennakkoratkaisupyyntö, joka on päivätty 11.6.2008, saapui yhteisöjen tuomioistuimeen 5.8.2008. Kirjallisessa menettelyssä huomautuksia esittivät pääasian asianosaiset sekä komissio. Pääasian asianosaisten sekä komission edustajat osallistuivat 30.6.2009 pidettyyn istuntoon.

V Asianosaisten ja muun osapuolen lausumat

23. APSA viittaa siihen, että direktiivi 85/374 perustuu monitahoiseen etujen vertailuun. Korvauksena valmistajan tuottamuksesta riippumattomasta vastuusta direktiivissä säädetään joistakin valmistajan vastuusta vapautumisperusteista sekä muista suojelumekanismeista. Tässä yhteydessä 11 artiklassa säädetään, että kuluttajalle direktiivin mukaan kuuluvat oikeudet vanhentuvat joka tapauksessa kymmenessä vuodessa siitä päivästä, jona valmistaja laski tuotteen liikkeelle. Ainoa mahdollisuus keskeyttää tämän määräajan kuluminen on APSA:n mukaan nostaa kanne 3 artiklassa tarkoitettua valmistajaa vastaan. Koska direktiivin 85/374 tavoitteena on siinä säänneltyjen seikkojen täydellinen yhdenmukaistaminen, 3 artiklaan sisältyvä valmistajan määritelmä on tyhjentävä. Kun otetaan huomioon se, ettei APMSD ole 3 artiklassa tarkoitettu valmistaja, APMSD:tä vastaan nostettu kanne ei ole APSA:n mukaan keskeyttänyt kymmenen vuoden vanhentumisaikaa. Vahinkoa kärsineen oikeudet ovat siten vanhentuneet tämän määräajan päättymisen jälkeen, joten ei ole mahdollista, että vahinkoa kärsinyt voisi edelleen vaatia tuomioistuimessa näitä oikeuksia APMSD:ltä alkuperäisenä vastaajana tai APSA:lta uutena vastaajana.

24. Pääasian kantajan näkemyksen mukaan kansallinen menettelysääntely, jonka mukaan tuotteen toimittaja, jota vastaan on nostettu kanne ennen 11 artiklassa säädetyn kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymistä, voidaan poikkeuksellisissa olosuhteissa korvata asianosaisseuraannon yhteydessä tuotteen valmistajalla, vaikka asianosaisseuraantoa koskeva hakemus on esitetty vasta kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymisen jälkeen, ei ole ristiriidassa direktiivin 85/374 kanssa. Tällainen sääntely on kantajan mukaan katsottava direktiivin mukaiseksi erityisesti silloin, kun asianosaisseuraannon edellytyksenä on se, että kantaja on ab initio aikonut vaatia oikeuksiaan valmistajalta, ja kun kansalliset tuomioistuimet voivat hylätä asianosaisseuraantoa

koskevan hakemuksen, jos sijaan tullut vastaaja ei ollut ennen kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymistä tietoinen kantajan aikomuksesta vaatia oikeuksiaan valmistajalta.

25. Komission mukaan ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pyytää lähinnä selvennystä siihen, onko pääasian tosiseikat huomioon ottaen kansallisessa lainsäädännössä sallittu asianosaisseuraanto yhteensopiva direktiivin 85/374 kanssa, kun vahinkoa kärsinyt on nostanut ennen kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymistä virheellisesti kanteen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun valmistajan sijasta direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua valmistajana pidettävää tuotteen toimittajaa vastaan ja esittänyt asianosaisseuraantoa koskevan hakemuksen vasta tämän kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymisen jälkeen. Tähän kysymykseen on komission mukaan vastattava myöntävästi.

VI Oikeudellinen arviointi

26. House of Lords pyytää ennakkoratkaisupyynnöllään yhteisöjen tuomioistuimelta vastausta kysymykseen, jonka High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division, ensimmäisenä oikeusasteena samassa asiassa on jo esittänyt ja johon yhteisöjen tuomioistuin on vastannut asiassa O'Byrne antamassaan tuomiossa. [4]

27. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin on antanut asiassa O'Byrne oikeusvoimavaikutuksen saavan tuomion, joka sitoo paitsi ennakkoratkaisupyynnön esittänyttä tuomioistuinta myös kaikki muita tuomioistuimia, joiden on annettava ratkaisu samassa asiassa, sama ennakkoratkaisukysymys voidaan esittää uudelleen saman asian yhteydessä. [5] Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tällainen ennakkoratkaisupyyntö voi olla perusteltu erityisesti silloin, kun kansallisella tuomioistuimella on vaikeuksia tuomion ymmärtämisessä ja soveltamisessa tai kun se esittää yhteisöjen tuomioistuimelle uuden oikeuskysymyksen tai sellaisia uusia näkökohtia, joiden perusteella yhteisöjen tuomioistuin voisi päätyä antamaan erilaisen vastauksen jo ratkaistuun kysymykseen. [6] Tässä yhteydessä on lähtökohtaisesti kansallisen tuomioistuimen tehtävä arvioida, onko jo annetussa ennakkoratkaisussa esitetty asian ratkaisemisen kannalta riittävän hyödyllinen vastaus vai pitääkö se uuden ennakkoratkaisupyynnön esittämistä tarpeellisena. [7]

28. Tätä taustaa vasten tarkastelen seuraavaksi ensin asiassa O'Byrne annettua tuomiota. Käytän tätä tarkastelua sen jälkeen lähtökohtana uudelleen esitetyn ennakkoratkaisukysymyksen vastausehdotuksen laadinnassa.

4 – Mainittu edellä alaviitteessä 3.

5 – Rengeling, H.-W., Middeke, A. ja Gellermann, M., *Handbuch des Rechtsschutzes in der Europäischen Union*, München, 2003, 10 §, 87 kohta.

6 – Asia 14/86, Pretore di Salò, tuomio 11.6.1987 (Kok., s. 2545, Kok. Ep. IX, s. 111, 12 kohta) ja asia 69/85, Wünsche, määräys 5.3.1986 (Kok., s. 947, Kok. Ep. VIII, s. 517, 15 kohta).

7 – Vrt. tästä Dauses, A., "P – Gerichtsbarkeit der EU", *Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts* (toim. von Dauses, M.), P. II, 224 kohta (EL 23).

A *Ensimmäinen ennakkoratkaisupyyntö ja asiassa O'Byrne annettu tuomio*

1. Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys: tuotteen liikkeelle laskemisen ajankohta

29. Asiassa O'Byrne antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuimen oli ensiksi vastattava kysymykseen, onko tilanteessa, jossa tuotteen valmistanut yhtiö siirtää tuotteen jakelusta huolehtivalle tytäryhtiölleen, joka puolestaan myy sen kolmannelle osapuolelle, direktiivin 85/374 11 artiklaa tulkittava siten, että tuotteen liikkeelle laskeminen tapahtuu silloin, kun tuotteen valmistanut yhtiö siirtää sen tytäryhtiölle, vai silloin kun viimeksi mainittu yhtiö siirtää sen kolmannelle osapuolelle.

30. Tähän ennakkoratkaisukysymykseen vastaamisen yhteydessä yhteisöjen tuomioistuin on korostanut, että direktiivin 85/374 11 artiklaan sisältyvä sääntely, jonka tarkoituksena on ajallisesti rajoittaa vahingon kärsineille kuuluvien oikeuksien käyttöä, on luonteeltaan neutraali. Vahingon kärsineen kanneoikeuteen kohdistuvat ajalliset rajoitukset on näin ollen määritettävä objektiivisten kriteereiden perusteella. [8]

31. Tämän jälkeen yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut periaatteen, jonka mukaan tuote lasketaan direktiivin 11 artiklassa tarkoitetulla tavalla liikkeelle silloin, kun se siirretään pois valmistajan toteuttamasta valmistusprosessista ja kun se siirtyy myyntiprosessiin sellaisena kuin sitä tarjotaan yleisölle käyttöä tai kulutusta varten. Tältä osin ei lähtökohtaisesti ole merkitystä sillä, myykö valmistaja tuotteen suoraan käyttäjälle tai kuluttajalle vai tapahtuuko kyseinen myynti jakeluprosessissa, johon osallistuu yksi tai useampi toimija. [9]

32. Jos tuotteen valmistajan ja toimittajan väliset yhteydet ovat kuitenkin niin läheiset, että viimeksi mainittu on tosiasiassa osallisena tuotteen valmistusprosessissa, direktiivin 11 artiklassa tarkoitetun valmistajan käsite kattaa myös tämän toimittajan, eikä pelkkä tuotteen siirtäminen kyseiselle toimittajalle merkitse sen liikkeelle laskemista. Kansallisten tuomioistuinten asiana on arvioida, onko tällainen läheinen yhteys olemassa. [10]

2. Yhteisöjen tuomioistuimen ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen antaman vastauksen arviointi

33. Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen antamassaan vastauksessa yhteisöjen tuomioistuin on olennaisilta osin todennut, että tuotteen liikkeelle laskemisen katsotaan lähtökohtaisesti tapahtuneen silloin, kun valmistaja siirtää tuotteen sen toimittajalle. Jos valmistajan ja toimittajan väliset yhteydet

8 – Edellä alaviitteessä 3 mainittu asia O'Byrne, tuomion 26 kohta.

9 – Idem, tuomion 27 kohta ja sitä seuraava kohta.

10 – Idem, tuomion 29 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

ovat kuitenkin niin läheiset, että toimittaja on tosiasiassa osallisena tuotteen valmistusprosessissa, myös tämä toimittaja on katsottava direktiivin 85/374 7 ja 11 artiklassa tarkoitetuksi valmistajaksi. Tällaisessa tapauksessa tuotteen liikkeelle laskemisen katsotaan tapahtuneen vasta silloin, kun valmistajaksi katsottava tuotteen toimittaja on siirtänyt tuotteen kolmannelle osapuolelle.

34. Koska direktiivin 7 ja 11 artiklassa käytetty valmistajan käsite viittaa 3 artiklaan sisältyvään valmistajan lakisääteiseen määritelmään, yhteisöjen tuomioistuin on asiassa O'Byrne antamassaan tuomiossa päätynyt pohjimmiltaan 3 artiklassa tarkoitetun valmistajan käsitteen toiminnalliseen tulkintaan. Tämän toiminnallisen tulkinnan täsmällisen ulottuvuuden ja merkityksen selvittämiseksi esitän ensin 3 artiklan mukaiset eri valmistajaluokat ja selitän sen jälkeen, mihin valmistajaluokkaan yhteisöjen tuomioistuin on tässä yhteydessä viitannut. Tämän jälkeen selvennän, miten tämä toiminnallinen tulkinta soveltuu direktiiviin 85/374 sisältyvään vanhentumissääntelyyn.

a) Direktiivin 85/374 3 artiklan mukainen valmistajan monitasoinen käsite

35. Direktiivin 85/374 henkilöllisen soveltamisalan määrittämisen lähtökohdaksi direktiivin antaja on ottanut monimutkaisen, monitasoisen valmistajan käsitteen, joka kuvataan direktiivin 3 artiklassa, ja se käsittää neljä eri valmistajaluokkaa:

1) valmistaja sanan suppeassa merkityksessä, jolla tarkoitetaan lopputuotteen valmistajaa, raaka-aineen tuottajaa ja osatuotteen valmistajaa (3 artiklan 1 kohdan ensimmäinen lause),

2) valmistajan kaltainen henkilö, joka varustamalla tuotteen nimellään, tavaramerkillään tai muulla erottuvalla tunnuksellaan esiintyy tuotteen valmistajana (3 artiklan 1 kohdan toinen lause),

3) maahantuoja, joka elinkeinotoiminnassa tuo tuotteen yhteisöön jakelua varten (3 artiklan 2 kohta),

4) tuotteen toimittaja, joka huolehtii sen jakelusta, siinä tapauksessa, ettei valmistajaa – tai maahantuotujen tuotteiden maahantuojaa – voida tunnistaa eikä toimittaja ilmoita kohtuullisessa ajassa valmistajaa tai sitä, jolta hän on hankkinut tuotteen (3 artiklan 3 kohta).

36. Kun yhteisöjen tuomioistuin on asiassa O'Byrne antamassaan tuomiossa korostanut, että yksikkö, joka on muodollisesti osa jakeluketjua, voidaan sen ja tuotteen valmistusprosessin välisen yhteyden seurauksena katsoa toiminnallisesti tuotteen valmistajaksi, se on viitannut implisiittisesti mutta selkeästi 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitettuun luokkaan, jossa valmistaja ymmärretään sanan suppeassa merkityksessä. Ainoastaan valmistaja sanan suppeassa merkityksessä käynnistää prosessin tuotteen valmistamiseksi ja pystyy siten muovaamaan tätä prosessia ottamalla siihen mukaan muita yksikköjä.

37. Asiassa O'Byrne annetussa tuomiossa omaksuttu valmistajan käsitteen toiminnallinen tulkinta koskee siten direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitettua luokkaa, jossa valmistaja ymmärretään sanan suppeassa merkityksessä. Tämä valmistajan käsitteen toiminnallinen tulkinta ei sitä vastoin koske muita valmistajaluokkia.

38. Kansallisten tuomioistuinten asiana on todeta, onko tuotteen toimittaja katsottava yksittäistapauksessa toiminnallisesti direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetuksi valmistajaksi. Tässä yhteydessä yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin asiassa O'Byrne antamassaan tuomiossa jo selventänyt, [11] että arvioitaessa sitä, onko tuotteen valmistajan ja toimittajan välinen suhde niin läheinen, että toimittajan on katsottava olevan tosiasiassa osallisena tuotteen valmistusprosessissa, on lähtökohtaisesti merkityksetöntä, ovatko valmistaja ja jakelija erillisiä oikeushenkilöitä. Ratkaisevana ei voida pitää myöskään sitä, onko valmistaja sanan suppeassa merkityksessä lähettänyt tuotteista laskun kyseiselle yksikölle ja onko viimeksi mainittu maksanut hinnan muiden ostajien tavoin. Merkityksetöntä on lisäksi se, kenellä oli minäkin ajankohtana omistusoikeus tavaroihin. Merkityksellistä on sitä vastoin se, onko kyse erilaista tuotantotoimintaa harjoittavista yrityksistä vai päinvastoin yrityksistä, joista yksi, eli tytäryhtiö, toimii ainoastaan emoyhtiön valmistaman tuotteen jakelijana tai varastoijana.

39. Kun nämä seikat otetaan huomioon määritettäessä sitä, onko tuotteen toimittajaa pidettävä direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitettuna tuotteen – toiminnallisena – valmistajana, ratkaisevaa on vastaus kysymykseen, onko valmistaja tuotteen tälle muodollisesti jakeluketjuun kuuluvalle toimittajalle siirrettyään tosiasiallisesti säilyttänyt määräysvallan siirrettyyn tuotteeseen vai ei. [12] Näin on erityisesti siinä tapauksessa, ettei tuotteen toimittaja määrää markkinakäyttäytymisestään itsenäisesti vaan noudattaa sitä valvovan valmistajan ohjeita.

11 – Idem, tuomion 30 kohta ja sitä seuraava kohta.

12 – Vastaavasti myös julkisasiamies Geelhoed edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa O'Byrne 2.6.2005 esittämänsä ratkaisuehdotuksen 43 kohdassa. Julkisasiamiehen näkemyksen mukaan kiintopisteenä pitää olla määräysvalta tuotteeseen tai tuotetta koskevan määräysvallan luovutus. Vrt. myös Viney, G. ja Jourdain, P., *Les conditions de la responsabilité*, 3. painos, Paris, 2006, s. 881 ja Jourdain, P., "Responsabilité civile. Responsabilités spéciales. Produits défectueux", *RTD civ*. 2006, s. 331, 333.

40. Kansallisten tuomioistuinten on vastattava kysymykseen tuotetta koskevan tosiasiallisen määräysvallan luovutuksesta tapauskohtaisesti ja ottaen erityisesti huomioon valmistajan käyttämän valmistus- ja jakeluprosessin. Tässä yhteydessä on kuitenkin otettava huomioon, että konsernin sisäisten siirtojen kohdalla tuotteen siirtämiseen ei tavallisesti liity määräysvallan menettämistä, erityisesti kun on kyse – kuten pääasiassa – valmistajan toimituksesta sen kokonaan omistamalle tytäryhtiölle.

41. Kun valmistaja siirtää tuotteen edelleen jakeluketjuun kuuluvalle kokonaan omistamalleen tytäryhtiölle, voidaan näin ollen olettaa, että valmistaja säilyttää määräysvallan tuotteeseen siihen saakka, kunnes tämä tytäryhtiö on myynyt tuotteen konsernin ulkopuoliselle henkilölle tai yksikölle. Tämä olettama voidaan kumota. Taloudelliset realiteetit ovat liian monitahoisia siihen, että yhtiöiden välisiä konkreettisia suhteita huomioon ottamatta valmistajan voitaisiin vahvistaa säilyttävän tosiasiallinen määräysvalta tuotteeseen sen siirtäessä tuotteen konsernin sisäiselle yksikölle. Valmistajan on kuitenkin esitettävä vastanäyttö määräysvallan menettämisestä, kuten myös näyttö tuotteen konsernin sisäisen siirtämisen täsmällisestä ajankohdasta, ja valmistajalla on tällöin paitsi todistustaakka myös todistusriski. Sen välttämiseksi, että valmistaja voi tässä yhteydessä saada menettelyoikeudellista etua kuluttajalle epäselvistä konsernin sisäisistä suhteista, tälle vastanäytölle on lisäksi asetettava tiukat vaatimukset.

42. Jos vastanäyttöä määräysvallan menettämisestä konsernin sisäisen siirron yhteydessä ei esitetä, tuotteen toimittaja, joka on valmistajan kokonaan omistama tytäryhtiö ja joka on saanut tuotteen valmistajalta, on katsottava yhdessä emoyhtiön kanssa direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetuksi tämän tuotteen valmistajaksi.

b) Direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisen alkamisajankohta valmistajan käsitteen toiminnallisen tulkinnan valossa

43. Direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetun valmistajan käsitteen toiminnallisella tulkinnalla otetaan asianmukaisesti huomioon se, että direktiivillä saatetaan tasapainoon kuluttajien ja valmistajan edut. Tämä käy ilmi ensinnäkin sen direktiivin 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan alkamisajankohdan määrittämisen yhteydessä, jota High Court of Justicen ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys koski.

44. Vanhentumisen osalta direktiivissä 85/374 säädetään valmistajan tuotevastuuseen kohdistuvasta kaksinkertaisesta ajallisesta rajoituksesta.

45. Yhtäältä direktiivin 10 artiklan 1 kohtaan sisältyy kolmen vuoden vanhentumisaika, joka alkaa sinä päivänä, jona vahinkoa kärsinyt sai tiedon tai hänen olisi pitänyt saada tieto vahingosta, tuotteen puutteellisesta turvallisuudesta ja valmistajasta. Vaikka tämä vanhentumisaika on suhteellisen lyhyt, sen seurauksena, että vanhentumisaika alkaa vasta siitä hetkestä, jona vahinkoa kärsinyt sai tiedon – tai ei ole laiminlyöntinsä seurauksena saanut tietoa – keskeisistä oikeuden syntymiseen johtaneista seikoista, on mahdollista, että tämä aika alkaa kulua vasta useita vuosia tuotteiden ensikäytön jälkeen. Lisäksi 10 artiklan 2 kohdan nojalla tähän vanhentumisaikaan voidaan soveltaa vanhentumisajan pysäyttämistä tai keskeyttämistä koskevia jäsenvaltioiden säännöksiä.

46. Tämän ”joustavan” kolmen vuoden vanhentumisajan lisäksi direktiivin 11 artiklassa säädetään ”kiinteästä” kymmenen vuoden vanhentumisajasta, joka alkaa tuotteen liikkeelle laskemispäivänä ja joka voidaan keskeyttää ainoastaan nostamalla kanne valmistajaa vastaan ja joka johtaa vahinkoa kärsineelle direktiivin mukaan kuuluvien oikeuksien vanhentumiseen. [13]

47. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin on asiassa O’Byrne antamassaan tuomiossa viitannut direktiivin 85/374 johdanto-osan kymmenenteen perustelukappaleeseen ja korostanut, että tällä kymmenen vuoden vanhentumisajalla luodaan oikeusvarmuutta kaikkien asianomaisten edun nimissä ja että se on tässä mielessä luonteeltaan neutraali, ei nähdäkseni voida sivuuttaa sitä, että 11 artiklalla on direktiiviä kokonaisuutena tarkasteltaessa myös ja ennen kaikkea valmistajaa hyödyttävä neutralisoiva vaikutus.

48. Kuten julkisasiamies Geelhoed on asiassa O’Byrne 2.6.2005 esittämässään ratkaisuehdotuksessa osuvasti todennut, [14] direktiivillä

13 – Koska vahinkoa kärsineelle direktiivin mukaan kuuluvat oikeudet vanhentuvat 11 artiklan nojalla kymmenessä vuodessa, tämä määräaika katsotaan oikeuskirjallisuudessa yleisesti vanhentumisajan sijasta pikemminkin ”raukeamisajaksi” (Erlöschensfrist), jonka kuvaamisessa käytetään mm. sellaisia kansallisia oikeuskäsitteitä kuin ”von Amtwegen zu beachtende Ausschlussfrist” (Graf von Westphalen, F., *Produkthaftungshandbuch*, nide 2, 2. painos, München, 1999, 79 §, 15 kohta), ”vervaltermijn” (Dommering-van Rongen, L., *Productaansprakelijkheid*, Amsterdam, 2000, s. 92 ja sitä seuraava sivu) sekä ”délai d’extinction” (le Tourneau, Ph., *Droit de la responsabilité et des contrats*, 6. painos, Paris, 2006, 8461 kohta). Tällaisessa kansallisessa oikeudessa kehittyneiden käsitteiden käytössä piilee kuitenkin se vaara, että näihin käsitteisiin kiinteästi liittyviä menettelyoikeudellisia periaatteita sovelletaan välillisesti direktiivin 11 artiklan tulkinnassa. Lisäksi direktiivin johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa viitataan nimenomaisesti ”yhdenmukaiseen vanhentumisaikaan vahingonkorvauskanteen nostamiselle”. Tätä taustaa vasten sekä yhteisöjen tuomioistuin edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa O’Byrne antamassaan tuomiossa että julkisasiamies Geelhoed samassa asiassa esittämässään ratkaisuehdotuksessa ovat kuvanneet direktiivin 85/374 11 artiklassa säädettyä kymmenen vuoden määräaikaa perustellusti vanhentumisajaksi, jolloin tämä käsite on ymmärrettävä yhteisön oikeudessa tarkoitetulla tavalla.

14 – Julkisasiamies Geelhoedin edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa O’Byrne esittämän ratkaisuehdotuksen 29 kohta.

85/374 pyritään suojaamaan kuluttajaa säätämällä valmistajalle tuottamuksesta riippumaton vastuu – johon tosin liittyy vastuuvapausmahdollisuuksia – silloin, kun vahinko johtuu valmistajan tuotteen puutteellisesta turvallisuudesta. Tämä valmistajan vastuun luokitteleminen tuottamuksesta riippumattomaksi vastuuksi käy suoraan ilmi direktiivin 85/374 johdanto-osan toisesta perustelukappaleesta, jonka mukaan valmistajan tuottamuksesta riippumaton vastuu on ainoa asianmukainen keino ratkaista nykyaikaiseen tekniseen tuotantoon liittyvien riskien oikeudenmukaisen jakamisen ongelma. [15] Valmistajan vastuun luokittelemisen tuottamuksesta riippumattomaksi vastuuksi vahvistaa direktiivin sanamuodon ja systematiikan arviointi. Vahingon, joka valmistajalla on velvollisuus korvata, kuvataan johdonmukaisesti aiheutuneen tuotteen puutteellisesta turvallisuudesta, ilman että tältä osin edellytetään valmistajan huolimatonta tai velvoitteiden vastaista menettelyä. [16] Tässä yhteydessä tuotteen puutteellisen turvallisuuden arvioinnissa käytetään direktiivin 85/374 6 artiklan nojalla perusteena sitä, onko tuote niin turvallinen kuin kuluttajalla on ollut aihetta odottaa, ei sitä vastoin huolellisuusvelvollisuutta, jota valmistajien on noudatettava. [17]

49. Valmistajan tuottamuksesta riippumatonta vastuuta on rajoitettu ajallisesti, ja se raukeaa direktiivin 85/374 11 artiklan nojalla viimeistään kymmenessä vuodessa siitä päivästä, jona tuote laskettiin liikkeelle. Tämä ”kiinteä” kymmenen vuoden vanhentumisaika on oikeutettu pääasiallisesti sen vuoksi, että tuottamuksesta riippumaton vastuu merkitsee valmistajalle suurempaa rasitetta kuin sopimukseen perustuvaa tai sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevien tavanomaisten sääntöjen mukainen

15 – Vrt. tästä ainoastaan Borghetti, J.-S., *La responsabilité du fait des produits. Etude de droit comparé*, Paris, 2004, 434 kohta, s. 432 ja sitä seuraava sivu.

16 – Vrt. ainoastaan Taschner, H. C., ”Product liability: basic problems in comparative law perspective”, *Product Liability in Comparative Perspective* (toim. Fairgrieve, D.), Cambridge, 2005, s. 155 ja 161, jossa korostetaan, että direktiivin 85/374 4 artiklassa edellytetään tosiseikkojen osalta ainoastaan vahinkoa, tuotteen puutteellista turvallisuutta ja niiden välistä syy-yhteyttä, missä yhteydessä valmistajan menettelyllä ei ole merkitystä. Valmistajan vastuu ei siten ole ”fault based” vaan ”defect based”.

17 – Kysymys valmistajan vastuun oikeusdogmaattisesta luokittelusta on kuitenkin herättänyt ennen kaikkea saksankielisessä oikeuskirjallisuudessa erityisen vilkasta oikeustieteellistä keskustelua, jossa on ehdotettu sen luokittelemista paitsi tuottamuksesta riippumattomaksi vastuuksi myös vaarantamisvastuuksi (Gefährdungshaftung), tuottamukseen perustuvan vastuun ja tuottamuksesta riippumattoman vastuun eri osatekijöiden yhdistelmäksi puutteellisuuden tyypin mukaan tai vaarantamisvastuun ja tuottamuksesta riippumattoman tuotevastuun sekoitukseksi (vrt. ainoastaan Oechsler, J. teoksessa Staudinger, *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, osa 2, Berlin, 2002, Einl zum ProdHaftG, 27 kohta). Myös muissa oikeusjärjestyksissä kysymykseen valmistajan vastuun oikeudellisesta luonteesta vastataan kansallisten oikeusjärjestysten perusteella mitä erilaisimmilla tavoilla, mm. käyttämällä sellaisia käsitteitä kuin ”responsabilité quasi objective”, ”responsabilité mixte” (edellä alaviitteessä 13 mainittu le Tourneau, Ph., 8350 kohta) tai ”responsabilité de plein droit” Ranskan oikeuskirjallisuudessa, ”risicoaansprakelijkheid” (van Empel, M. ja Ritsema, H. A., *Aansprakelijkheid voor producten*, 2. painos, Deventer, 1992, s. 53) ja ”risicoaansprakelijkheid met schuldelementen” (edellä alaviitteessä 13 mainittu Dommering-van Rongen, L., s. 36) Alankomaiden oikeuskirjallisuudessa sekä ”objectieve aansprakelijkheid met eerbiedigend karakter” Belgian oikeuskirjallisuudessa (Wuyts, D., ”Productaansprakelijkheid: een Richtlijn voor (n)iets?”, *TBBR*, 2008, s. 3 ja 7). Tässä keskustelussa jätetään kuitenkin useimmiten huomiotta se, että direktiivillä 85/374 on otettu käyttöön vastuuta koskeva yhteisön säännöstö, johon kansallisessa oikeudessa kehitettyjä vastuun käsitteitä ei voida automaattisesti soveltaa. Koska direktiivin 85/374 sanamuodon, tarkoituksen ja systematiikan perusteella tuottamus ei ole vastuun edellytys, siinä säädetty vastuu on luokiteltava yhteisön oikeudessa tuottamuksesta riippumattomaksi vastuuksi (tästä osuvasti Taschner, H. C. ja Frietsch, E., *Produkthaftungsgesetz und EG-Produkthaftungsrichtlinie*, München, 1990, 2. painos, direktiivin 1 artikla, 2 kohta. Vrt. myös v. Bar, C., *Gemeineuropäisches Deliktsrecht*, nide II, München, 1999, 391 kohta, jossa tämän vastuun kuvataan erittäin monivivahteisesti tukeutuvan tiukkaan vastuujärjestelmään.

vastuu. Jotta tekniikan kehitystä ei estettäisi [18] ja jotta valmistajiin kohdistuva lisärasite pidettäisiin kohtuullisena ja mahdollistettaisiin vastuuriskin kattaminen vakuutuksilla, [19] direktiivin antaja katsoi tarpeelliseksi rajoittaa tuottamuksesta riippumatonta vastuuta ajallisesti ja taata valmistajille tässä yhteydessä kiinteän, koko yhteisössä yhtenäisen vastuun päättymispäivän.

50. Direktiivin 85/374 kokonaissystematiikassa 11 artiklaan sisältyvää valmistajan vastuun kymmenen vuoden ylärajaa on siten pidettävä vastapainona tämän tuotevastuun tuottamuksesta riippumattomalle luonteelle. Tästä seuraa suoraan se, että vanhentumisajan alkamisajankohdan siirtyminen vaikuttaa väistämättä direktiivillä luotuun valmistajien ja kuluttajien etujen väliseen tasapainoon. Jos vanhentumisaika alkaa kulua myöhemmin, kasvaa paitsi kuluttajan suoja myös valmistajan vastuuriski. Jos taas vanhentumisaika alkaa kulua aiemmin, kuluttajan suoja heikkenee ja – samanaikaisesti – valmistajan vastuu pienenee.

51. Jotta estetään vanhentumisajan perusteeton lyhentäminen kuluttajien vahingoksi, yhteisöjen tuomioistuin on asiassa O'Byrne antamassaan tuomiossa tuotteen "liikkeelle laskemisen" tulkinnan yhteydessä katsonut, ettei vanhentumisajan kulumisen käynnistävän tapahtuman määrittämisen kannalta ole ratkaisevaa ensisijaisesti se, että valmistaja siirtää tuotteen aineellisesti toiselle yksikölle, vaan pikemminkin valmistajan toteuttama valmistusprosessi ja siinä yhteydessä harjoittama valvonta. Tällöin tuotteen siirtämistä muodollisesti jakeluketjuun kuuluvalle tytäryhtiölle ei katsota tuotteen liikkeelle laskemiseksi, jos kyseessä on puhtaasti konsernin sisäinen siirto, jossa valmistaja ei menetä määräysvaltaa tuotteeseen.

52. Yhteisöjen tuomioistuin on näin ollen käyttänyt direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetun valmistajan käsitteen toiminnallista tulkintaa sen välttämiseksi, että vanhentumisaika voisi alkaa kulua konsernin sisäisten siirtojen seurauksena, vaikka tuote on edelleen valmistajan määräysvallassa. Päinvastaisesta ratkaisusta olisi nimittäin seurannut, että valmistajille annettaisiin keino lyhentää kymmenen vuoden vanhentumisaikaa

18 – Vaikka direktiivin 7 artiklan e alakohdan nojalla valmistaja ei ole vastuussa, jos hän näyttää toteen, että laskettaessa tuote liikkeelle tieteellisen ja teknisen tiedon taso ei ollut sellainen, että puutteellinen turvallisuus olisi voitu havaita, valmistajalla on tältä osin todistustaakka ja siten myös todistusriski. Tämä vastuusta vapautumisperuste voi näin ollen poistaa ainoastaan osittain tuottamuksesta riippumattomassa tuotevastuussa piilevän riskin innovoinnin jarruttamisesta. Tätä taustaa vasten direktiivin 85/374 johdanto-osan 11. perustelukappaleessa korostetaan perustellusti sitä, että tuotteet kuluvat, entistä ankarampia turvallisuusmääräyksiä kehitetään ja tiede ja tekniikka kehittyvät, mistä syystä ei olisi kohtuullista pitää valmistajaa vastuussa tuotteen puutteellisesta turvallisuudesta rajoittamatonta aikaa.

19 – Asiaa koskevassa oikeuskirjallisuudessa viitataan ennen kaikkea tuotevastuuriskin vakuutettavuuteen pääsyynä direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn kymmenen vuoden vanhentumisajan käyttöönottoon; vrt. edellä alaviitteessä 15 mainittu Borghetti, J.-S., s. 491 ja sitä seuraava sivu; van Wassenaer van Catwijck, A, *Productenaansprakelijkheid in Europees verband*, 2. painos, Zwolle, 1991, s. 104 ja Kullmann, H. J., *Produkthaftungsgesetz*, 2. painos, Berlin, 1997, s. 149.

huomattavasti pitämällä tuotteita hallussa ja varastoimalla niitä konsernin sisällä, [20] mikä puolestaan horjuttaisi direktiivillä luotua valmistajien ja kuluttajien etujen välistä tasapainoa.

3. Toinen ja kolmas ennakkoratkaisukysymys: valmistajan osallistuminen meneillä olevaan menettelyyn asianosaisseuraannon kautta

53. Toisella ja kolmannella kysymyksellään, joista yhteisöjen tuomioistuimen oli annettava ennakkoratkaisu asiassa O'Byrne antamassaan tuomiossa, kansallinen tuomioistuin tiedusteli lähinnä sitä, voidaanko kansallisten lakien nojalla tuomioistuimille myöntää harkintavaltaa käsitellä kanteita, jotka on nostettu virheellisesti muuta henkilöä kuin valmistajaa vastaan, direktiivin 85/374 11 artiklassa tarkoitettuina "valmistajaa vastaan nostettuina kanteina" (toinen ennakkoratkaisukysymys), ja onko tässä yhteydessä kyseessä sellainen 11 artiklan mukainen kansallinen sääntely, jonka mukaan valmistaja voi joutua osallistumaan vastaajana menettelyyn, jossa kanne on nostettu ennen kymmenen vuoden määräajan päättymistä virheellisesti toista yhtiötä vastaan, asianosaisseuraannon kautta, vaikka asianosaisseuraantoa koskeva hakemus esitettiin vasta tämän määräajan päättymisen jälkeen eikä valmistajaa vastaan ollut nostettu määräajassa kannetta kyseisen tuotteen osalta (kolmas ennakkoratkaisukysymys).

54. Näihin – yhdessä tarkasteltuihin – ennakkoratkaisukysymyksiin vastaamisen yhteydessä yhteisöjen tuomioistuin on ensinnäkin todennut, ettei direktiivissä oteta kantaa sellaisiin prosessuaalisiin menettelyihin, joita on noudatettava silloin, kun vahingon kärsinyt nostaa tuotevastuuseen perustuvan kanteen ja erehtyy valmistajan henkilöllisyydestä. Näin ollen kansallisessa prosessioikeudessa on lähtökohtaisesti vahvistettava ne edellytykset, joiden mukaisesti asianosaisseuraanto voi tulla kyseeseen tällaisen kanteen käsittelyssä. [21]

55. Tämän jälkeen yhteisöjen tuomioistuin on korostanut, että direktiivillä pyritään siinä säänneltyjen seikkojen täydelliseen yhdenmukaistamiseen ja että vahingonkorvausvastuussa olevien henkilöiden piiri on direktiivin 1 ja 3 artiklassa määritetty tyhjentävästi. Tämän sääntelyn yhteydessä muita henkilöitä voidaan pitää valmistajana ainoastaan 3 artiklassa tyhjentävästi luetelluissa tapauksissa. [22]

56. Edellä esitetyn perusteella yhteisöjen tuomioistuin on vastannut toiseen ja kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen siten, että kansallisessa oikeudessa on lähtökohtaisesti vahvistettava ne edellytykset, joiden mukai-

20 – Vastaavasti myös julkisasiamies Geelhoedin edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa O'Byrne esittämän ratkaisuehdotuksen 48 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

21 – Edellä alaviitteessä 3 mainittu asia O'Byrne, tuomion 34 kohta.
22 – Idem, tuomion 35 ja 37 kohta.

sesti pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kanteen käsittelyssä voi tulla kyseeseen asianosaisseuraanto. Kansallisen tuomioistuimen, joka tutkii niitä edellytyksiä, joita tällaiselle asianosaisseuraannolle on asetettu, on kuitenkin valvottava, että direktiivin henkilöllistä soveltamisalaa, sellaisena kuin se on määritetty direktiivin 1 ja 3 artiklassa, noudatetaan. [23]

4. Yhteisöjen tuomioistuimen toiseen ja kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen antaman vastauksen arviointi

57. Asiassa O'Byrne annetun tuomion yksityiskohtaisen arvioinnin perusteella tulen siihen tulokseen, että yhteisöjen tuomioistuimen toiseen ja kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen antamaa vastausta ja erityisesti sitä vaatimusta, jonka mukaan kansallisen tuomioistuimen on asianosaisseuraannolle asetettuja edellytyksiä tutkiessaan valvottava, että direktiivin 85/374 henkilöllistä soveltamisalaa noudatetaan, voidaan tulkita kahdella pohjimmiltaan erilaisella tavalla.

58. Yhtäältä tuomio voitaisiin ymmärtää siten, että vaikka asianosaisseuraantoa koskeva hakemus onkin jätetty vasta kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymisen jälkeen, voi – kansallisen lainsäädännön nojalla pätevä – asianosaisseuraanto täyttää direktiivissä 85/374 asetetut edellytykset, jos "sijaan tullut" vastaaja kuuluu direktiivin 85/374 henkilölliseen soveltamisalaan ja kanne on nostettu virheellisesti – ja vilpittömässä mielessä – mutta määräajassa muuta yhtiötä kuin valmistajaa vastaan. Tähän tulkintaan High Court of Justice on ilmeisesti perustanut 20.10.2006 antamansa päätöksen, jolla se hyväksyi OB:n asianosaisseuraantoa koskevan hakemuksen. Myös House of Lords näyttää kallistuvan tämän tulkinnan kannalle.

59. Vaikka tämä ensimmäinen tulkinta on yhteensopiva tuomiolauselman sanamuodon kanssa, asiassa O'Byrne annettuun tuomioon sisältyy nähdäkseni useampia viitteitä siitä, että yhteisöjen tuomioistuin on päätynyt tuomiossa vastakkaiseen tulokseen.

60. Tätä toista tulkintaa puoltaa asiassa O'Byrne annetun tuomion kokonaisarviointi, jossa otetaan huomioon erityisesti se, että yhteisöjen tuomioistuin on muotoillut toisen ja kolmannen ennakkoratkaisukysymyksen uudelleen. Yhteisöjen tuomioistuin on yhdistänyt nämä kaksi kysymystä yhdeksi kysymykseksi ja vastannut niihin siten, että kansallisessa oikeudessa on lähtökohtaisesti vahvistettava asianosaisseuraannon edellytykset mutta kansalliset tuomioistuimet eivät asianosaisseuraannolle asetettuja edellytyksiä tutkiessaan saa laajentaa direktiivin henkilöllistä soveltamisalaa.

61. Tällä viittauksella velvollisuuteen noudattaa direktiivin 85/374 henkilöllistä

23 – Idem, tuomion 39 kohta.

soveltamisalaa suljettiin toiseen ennakkoratkaisukysymykseen annetussa vastauksessa pois se, että kanteita, jotka on nostettu virheellisesti muuta yhtiötä kuin valmistajaa vastaan, voitaisiin käsitellä 11 artiklassa tarkoitettuina ”valmistajaa vastaan nostettuina kanteina”, koska tämä merkitsisi sitä, että yhtiötä, joka ei kuulu 3 artiklassa tarkoitetun valmistajan käsitteen piiriin, pidettäisiin valmistajana direktiivin 85/374 henkilöllisen soveltamisalan vastaisesti.

62. Tämä toiseen ennakkoratkaisukysymykseen annettu kieltävä vastaus merkitsee sitä, että myös kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen on samoista syistä vastattu kieltävästi. Koska kanteita, jotka on nostettu virheellisesti muuta yhtiötä kuin valmistajaa vastaan, ei voida katsoa ”valmistajaa vastaan nostetuiksi kanteiksi”, niillä ei ole direktiivin 85/374 11 artiklassa tarkoitettua vanhentumisen keskeyttävää vaikutusta, ja tosiasialliseen valmistajaan kohdistuvat oikeudet – ellei sitä vastaan ole nostettu erillistä kannetta – vanhentuvat kymmenessä vuodessa. Tätä taustaa vasten ei ole mahdollista, että valmistaja osallistuisi myöhemmin asianosaisseuraannon kautta vastaajana jo vireillä olevaan menettelyyn, jossa nyt jo vanhentuneita oikeuksia vaaditaan muuta yhtiötä vastaan nostetussa kanteessa. Muussa tapauksessa muuta yhtiötä kuin valmistajaa vastaan nostettua kannetta käsiteltäisiin de facto tosiasiallista valmistajaa vastaan nostettuna kanteena, minkä yhteisöjen tuomioistuin on sulkenut pois toiseen ennakkoratkaisukysymykseen antamassaan vastauksessa.

B *House of Lordsin esittämä ennakkoratkaisupyyntö*

1. Alustavat huomautukset

63. House of Lords pyytää 11.6.2008 päivätyllä ennakkoratkaisupyynnöllään lähinnä tutkimaan uudelleen sitä kysymystä, onko asianosaisseuraanto pääasian kaltaisessa tilanteessa yhteensopiva direktiivin 85/374 kanssa. Tämän ennakkoratkaisukysymyksen muotoilussa House of Lords on lähtenyt siitä olettamasta, ettei tuotteen toimittajana toimivaa APMSD:tä, jota vastaan kanne on alun perin nostettu pääasiassa, voida katsoa direktiivin 85/374 3 artiklassa tarkoitetuksi valmistajaksi ja että asianosaisseuraantoa koskeva hakemus on esitetty vasta direktiivin 11 artiklassa säädetyn kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymisen jälkeen.

64. APSA on kuitenkin väittänyt, ettei pääasiassa ole vielä selvitetty lopullisesti sitä, voidaanko APMSD katsoa direktiivin 85/374 3 artiklassa tarkoitetuksi valmistajaksi. Sen mukaan ei ole myöskään ratkaistu sitä, onko kanteen nostaminen APSA:ta vastaan 16.10.2002 tapahtunut ennen direktiivin 11 artiklan mukaisen kymmenen vuoden määräajan päättymistä vai ei. Oikeudenkäyntiasiakirjoihin sisältyvien tietojen perusteella erityisesti komissio esittää tässä yhteydessä, että APMSD on katsottava direktiivin 3 artiklassa tarkoitetuksi valmistajaksi ja ennakkoratkaisukysymys on muotoiltava vastaavasti uudelleen.

65. Vaikka yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole arvioida nyt esillä olevan asian tosiseikkoja, se voi esittää tosiseikaston erityispiirteiden valossa kaikki seikat, joista on hyötyä kansalliselle tuomioistuimelle, kun se ratkaisee asian.

66. Tätä taustaa vasten arvioin ensin ennakkoratkaisukysymystä sellaisena kuin House of Lords on sen muotoillut. Sen jälkeen tutkin House of Lordsin esittämän ennakkoratkaisupyynnön lähtökohtia ja tarkastelen niiden mahdollisia seurauksia ennakkoratkaisukysymykseen vastaamiselle.

2. Valmistajan vahingoksi koituva asianosaisseuraanto ei tule kyseeseen direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan päättymisen jälkeen

67. Keskeinen kysymys, joka House of Lordsin esittämään ennakkoratkaisukysymykseen vastattaessa on selvitettävä, on se, voidaanko – ja millä edellytyksin – kansallisessa lainsäädännössä antaa vahinkoa kärsineelle mahdollisuus tehdä direktiivin 85/374 11 artiklassa kuvatun vanhentumisajan päättymisen jälkeen valmistajasta vastaaja oikeudenkäynnissä, joka on saatettu vireille ennen vanhentumisajan päättymistä virheellisesti tuotteen toimittajaa vastaan, ja antaa sille mahdollisuus vaatia tällä tavoin direktiivin mukaisia oikeuksiaan valmistajalta tuomioistuimessa.

68. Tällainen valmistajan, joka on kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymisen seurauksena vapautettu vastuusta, vahingoksi koituva asianosaisseuraanto on nähdäkseni ristiriidassa direktiivin 85/374 kanssa.

69. Ensinnäkin on huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivillä 85/374 pyritään jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten täydelliseen yhdenmukaistamiseen. Jäsenvaltioilla oleva harkintavalta säännellä tuotevastuuta määräytyy täysin direktiivin 85/374 perusteella ja on johdettava sen sanamuodosta, tarkoituksesta ja systematiikasta. [24]

70. Yhteisöjen tuomioistuin on vakiintuneessa oikeuskäytännössään todennut myös, että direktiivin 85/374 13 artiklaa, jonka mukaan kyseinen direktiivi ei rajoita vahinkoa kärsineen oikeutta korvaukseen sopimukseen perustuvaa vastuuta tai sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevien säännösten nojalla taikka sellaisen erityisen vastuujärjestelmän perusteella, joka on olemassa tämän direktiivin tiedoksiantohetkellä, ei voida

24 – Asia C-285/08, Moteurs Leroy Somer, tuomio 4.6.2009 (Kok., s. I-4733, 20 kohta ja sitä seuraava kohta); asia C-402/03, Skov Æg, tuomio 10.1.2006 (Kok., s. I-199, 22 kohta ja sitä seuraava kohta); asia C-52/00, komissio v. Ranska, tuomio 25.4.2002 (Kok., s. I-3827, 16 ja 24 kohta); asia C-154/00, komissio v. Kreikka, tuomio 25.4.2002 (Kok., s. I-3879, 12 ja 20 kohta) ja asia C-183/00, González Sánchez, tuomio 25.4.2002 (Kok., s. I-3901, 25 kohta).

tulkita siten, että jäsenvaltioille jätettäisiin mahdollisuus pitää voimassa yleinen tuotevastuujärjestelmä, joka poikkeaa mainitussa direktiivissä säädetystä järjestelmästä. [25]

71. Edellä esitetyn perusteella direktiivissä 85/374 vahvistetaan paitsi valmistajan tuottamuksesta riippumattoman tuotevastuun alarajat myös sen ylärajat, [26] jolloin 11 artiklaan sisältyvässä vanhentumissääntelyssä määritetään kiistatta vastuun ajallinen enimmäiskesto.

72. Direktiivin 85/374 11 artiklan sanamuodon ja virkkeen systematiikan mukainen tulkinta osoittaa tässä yhteydessä yksiselitteisesti, että vahinkoa kärsineelle tämän direktiivin mukaan kuuluvien oikeuksien on määrä lakata kokonaisuudessaan kyseisen valmistajan osalta direktiivissä säädetyn kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymisen jälkeen. Tämän säännöksen eri kieliversioissa oikeuksien lakkaamisesta käytetään muun muassa ilmaisuja ”prenehajo”, ”erlöschen”, ”shall be extinguished”, ”s'éteignent”, ”se extinguirán”, ”si estinguono” ja ”komen te vervallen”. Säännöksen sanamuodon perusteella ei siten voida olettaa, että nämä direktiivin mukaiset oikeudet voisivat vanhennuttuaan olla jostain syystä edelleen olemassa.

73. Tulkinta, jonka mukaan direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan päättyminen johtaa vahinkoa kärsineelle direktiivin mukaan kuuluvien oikeuksien peruuttamattomaan lakkaamiseen suhteessa vastuusta vapautettuun valmistajaan, on lisäksi direktiivin tavoitteita koskevan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukainen.

74. Direktiivin 85/374 johdanto-osan ensimmäiseen perustelukappaleeseen viitaten yhteisöjen tuomioistuin on vakiintuneessa oikeuskäytännössään todennut, ettei direktiivin tavoitteena ole ainoastaan erojen välttäminen kuluttajien suojaamisessa vaan myös vääristymättömän kilpailun takaaminen taloudellisten toimijoiden välillä sekä tavaroiden vapaan liikkuvuuden edistäminen. [27]

75. Näiden kolmen sääntelyn tavoitteen osalta kuluttajansuoja ei ole direktiivissä 85/374 etusijalla kahteen muuhun tavoittee-

25 – Edellä alaviitteessä 24 mainitut asia Moteurs Leroy Somer, tuomion 22 kohta, asia Skov Æg, tuomion 39 kohta, asia komissio v. Ranska, tuomion 21 kohta, asia komissio v. Kreikka, tuomion 17 kohta ja asia González Sánchez, tuomion 30 kohta.

26 – Direktiivissä 85/374 ei kuitenkaan suljeta pois siitä poikkeavien, sopimukseen perustuvaa tai sopimussuhteen ulkopuolista vastuusta koskevien kansallisten säännösten soveltamista, jos näillä säännöksillä on jokin muu perusta. Vrt. Magnus, U., ”Die Produkthaftung des Zwischenhändlers vor dem EuGH”, *GPR*, 2006, s. 121 ja 123, jossa korostetaan tässä yhteydessä osuvasti, ettei direktiiviä pidä katsoa koko tuotevastuuta koskevaksi sääntelyksi, vaan siinä säännellään tätä ongelmaa ainoastaan osittain – siltä osin kuitenkin täydelliseen yhdenmukaistamiseen pyrkien – tuottamuksesta riippumattoman vastuun keinoin.

27 – Edellä alaviitteessä 24 mainitut asia Moteurs Leroy Somer, tuomion 29 kohta, asia komissio v. Ranska, tuomion 17 kohta, asia komissio v. Kreikka, tuomion 13 kohta ja asia González Sánchez, tuomion 26 kohta.

seen nähden,[28] toisin kuin monissa muissa direktiiveissä, jotka liittyvät kuluttajansuojaan.[29] Direktiivin 85/374 tavoitteena on riskin kohtuullinen jako vahinkoa kärsineen ja valmistajan kesken, mikä vahvistettiin nimenomaisesti muun muassa johdantoosan seitsemännessä perustelukappaleessa.[30]

76. Tätä taustaa vasten yhteisöjen tuomioistuin on vakiintuneessa oikeuskäytännössään todennut, että kuluttajia suojaavat kansalliset sääntelyt, joissa säädetään tiukemmista vaatimuksista kuin direktiivissä 85/374, ovat tavoitteena oleva täydellinen yhdenmukaistaminen huomioon ottaen direktiivin vastaisia.[31]

77. Kuten olen edellä jo esittänyt, direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyllä kymmenen vuoden vanhentumisajalla pyritään tässä yhteydessä takaamaan valmistajille niiden tuottamuksesta riippumattoman vastuun kiinteä päättymispäivä. Näin paitsi pidetään valmistajiin kohdistuva lisärasite kohtuullisena myös yksinkertaistetaan samalla vastuuriskin kattamista vakuutuksilla.[32]

78. Nämä molemmat tavoitteet voidaan saavuttaa ainoastaan, jos kymmenen vuoden määräajan alkamis- ja päättymisajankohtaa

28 – Vrt. Schaub, R., "Abschied vom nationalen Produkthaftungsrecht? Anspruch und Wirklichkeit der EG-Produkthaftung", *ZeuP*, 2003, s. 562 ja 570; Schroeter, U., "Zur historischen Auslegung sekundären Gemeinschaftsrechts und deren Grenzen am Beispiel der Produkthaftungsrichtlinie", *ELR*, 2006, s. 296 ja 297; Whittaker, S., "Form and Substance in the Harmonisation of Product Liability in Europe", *ZeuP*, 2007, s. 858 ja 866 ja Bacache, M., "La loi n° 98-389 du 19 mai 1998, 10 ans après", *Resp. civ. et assur.*, 2008, étude 7, 2 kohta.

29 – Edellä alaviitteessä 24 mainituissa asiassa komissio v. Ranska, tuomion 18 kohta, asiassa komissio v. Kreikka, tuomion 14 kohta ja asiassa González Sánchez, tuomion 27 kohta yhteisöjen tuomioistuin on perustellusti korostanut, että monissa kuluttajansuojaa koskevissa direktiiveissä säädetään tässä yhteydessä nimenomaisesti, että jäsenvaltiot voivat kuluttajien suojaamiseksi antaa tai pitää voimassa direktiivin soveltamisalaan kuuluvia tiukempia säännöksiä ja siten taata kuluttajansuojan korkeamman tason. Vrt. matkapaketeista, pakettilomista ja pakettikiertomatkoista 13.6.1990 annetun neuvoston direktiivin 90/314/ETY (EYVL L 158, s. 59) 8 artikla, kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL L 95, s. 29) 8 artikla, kuluttajansuojasta etäsopimuksissa 20.5.1997 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/7/EY (EYVL L 144, s. 19) 14 artikla ja kulutustavaroiden kauppaa ja niihin liittyviä takuita koskevista tietyistä seikoista 25.5.1999 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/44/EY (EYVL L 171, s. 12) 8 artiklan 2 kohta.

30 – Direktiivin 85/374 johdanto-osan seitsemännen perustelukappaleen mukaan riskin kohtuullinen jako vahinkoa kärsineen ja valmistajan kesken edellyttää, että valmistajan olisi voitava vapautua vastuusta, jos hän näyttää tiettyjen vastuusta vapauttavien seikkojen olevan olemassa.

31 – Perustavia tuomioita ovat tässä yhteydessä edellä alaviitteessä 24 mainitut asioissa komissio v. Ranska ja komissio v. Kreikka annetut tuomiot. Direktiivin vastaisiksi katsottiin näissä tuomioissa seuraavat: vahingon käsitteen laajentaminen 9 artiklan ensimmäisen kohdan b alakohdassa tarkoitetun kuluttajan 500 euron omavastuun noudattamatta jättämisen seurauksena (asia komissio v. Ranska, tuomion 26 kohta ja sitä seuraavat kohdat ja asia komissio v. Kreikka, tuomion 34 kohta), kuluttajaa koskevan valmistajan vastuun rajoittamaton soveltaminen tavarantoimittajiin (asia komissio v. Ranska, tuomion 36 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja 7 artiklan d ja e alakohdassa säädettyä valmistajan vastuusta vapauttamista koskevien lisäsoveltamisedellytysten käyttöönotto (asia komissio v. Ranska, tuomion 42 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Myöhemmässä oikeuskäytännössä direktiivin vastaisiksi on katsottu seuraavat: kansallinen sääntö, jonka mukaan jälleenmyyjä vastaa valmistajan vastuusta kuluttajaan nähden (edellä alaviitteessä 24 mainittu asia Skov Æg; vahvistettu asiassa C-327/05, komissio v. Tanska, 5.7.2007 annetulla tuomiolla, Kok., s. I-93) ja 3 artiklan 3 kohdassa säädetyn tavarantoimittajan vastuusta vapautumismahdollisuuden rajoittaminen niihin tapauksiin, joissa valmistaja ei ole tiedossa (asia C-177/04, komissio v. Ranska, tuomio 14.3.2006, Kok., s. I-2461).

32 – Ks. edellä 47 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

sovelletaan yhtenäisesti koko yhteisössä. Tätä taustaa vasten vanhentuminen määritetään direktiivin 85/374 11 artiklassa objektiivisesti todennettavien kriteerien perusteella: se alkaa siitä päivästä, jona valmistaja laskee tuotteen liikkeelle, ja kestää kymmenen vuotta. Jotta vältetään se, että vanhentumisajan pysäyttämistä tai keskeyttämistä koskevat jäsenvaltioiden säännökset johtavat kymmenen vuoden vanhentumisajan erilaiseen muotoiluun eri jäsenvaltioissa, direktiivin antaja on lisäksi säännellyt 11 artiklassa vanhentumisen keskeyttämisen perusteita tyhjentävästi siten, että ainoastaan kanteen nostaminen valmistajaa vastaan voi johtaa vanhentumisen keskeytymiseen. Kanteen nostaminen muuta henkilöä kuin valmistajaa vastaan ei näin ollen johda kymmenen vuoden vanhentumisajan keskeytymiseen. [33]

79. Systematiikan näkökulmasta tämä direktiivin 85/374 11 artiklaan sisältyvä vanhentumisen keskeyttämisperusteita koskeva tyhjentävä sääntely on erittäin selvä osoitus siitä, ettei direktiivin mukaisia oikeuksia, jotka ovat vanhentuneet 11 artiklan mukaisesti, voida enää vaatia tuomioistuimessa myöskään – kansallisen menettelyoikeuden nojalla pätevän – asianosaisseuraannon kautta tuotteen toimittajaa vastaan jo vireillä olevassa menettelyssä. Jos vahinkoa kärsinyt, jonka oikeudet valmistajaan nähden ovat jo vanhentuneet, voisi tehdä kyseisestä valmistajasta vastaajan toisessa menettelyssä, jossa samojen oikeuksien perusteella on nostettu kanne tuotteen toimittajaa vastaan, luotaisiin uusi peruste vanhentumisen keskeyttämiselle. Tässä tapauksessa kanteen nostaminen sellaista yhtiötä vastaan, jota on virheellisesti pidetty tuotteen valmistajana, voisi nimittäin tosiasiallisesti keskeyttää vanhentumisen myös valmistajien osalta. Näin pidennettäisiin 11 artiklaan sisältyvää valmistajien vastuun ajallista enimmäiskestoa, mikä on mahdotonta, kun otetaan huomioon direktiivillä 85/374 toteutettu tämän alan täydellinen yhdenmukaistaminen.

80. Edellä esitetyn perusteella katson, että sellainen kansallinen sääntely, jonka mukaan vahinkoa kärsinyt voi asianosaisseuraannon kautta tehdä valmistajasta, joka on direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan päättymisen myötä vapautettu tämän direktiivin mukaisesta vastuusta, vastaajan menettelyssä, jossa vahinkoa kärsineelle direktiivin mukaan kuuluvia oikeuksia on vaadittu muuta yhtiötä vastaan virheellisesti mutta määräajassa nostetussa kanteessa, on ristiriidassa direktiivin 85/374 kanssa.

33 – Edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa O'Byrne esittämänsä ratkaisuehdotuksen 58 kohdassa julkisasiamies Geelhoed on perustellusti korostanut, että jos vahinkoa kärsinyt on epähuomiossa nostanut kanteen sellaista henkilöä vastaan, joka ei ole valmistaja 3 artiklan merkityksessä, kymmenen vuoden määräaika ei katkea. Vrt. myös edellä alaviitteessä 17 mainitun teoksen Taschner, H. C. ja Frietsch, E. 8 kohta, jossa viitataan siihen, että jos asian käsittelyn kuluessa käy ilmi, että kanne on nostettu väärää henkilöä vastaan, kantajan oikeus tosiasialliseen vastaajaan nähden on siten rauennut. Näin myös edellä alaviitteessä 19 mainittu Kullmann, H. J., s. 152.

3. House of Lordsin ennakkoratkaisukysymyksen lähtökohtia ja niiden seurauksia direktiivin 85/374 soveltamiselle koskeva arviointi

a) Direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetty vanhentuminen ja ennen tämän vanhentumisajan päättymistä tapahtuva asianosaisseuraanto

81. Kuten olen edellä jo esittänyt, APSA väittää, että niitä ennakkoratkaisupyynnön perustana olevia olettamuksia, joiden mukaan APMSD ei ole direktiivin 85/374 3 artiklassa tarkoitettu valmistaja ja joiden mukaan kanne APSA:ta vastaan on nostettu ensimmäisen kerran vasta kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymisen jälkeen, ei ole vielä ratkaistu pääasiassa. Lisäksi komissio näyttää edustavan yksiselitteisesti sitä näkemystä, jonka mukaan APMSD on katsottava 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuksi valmistajaksi, joten se ehdottaa ennakkoratkaisukysymyksen muotoilemista uudelleen tämä seikka huomioon ottaen.

i) Direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan kuluminen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa

83. Direktiivin 85/374 11 artiklan nojalla vahinkoa kärsineelle tämän direktiivin mukaan kuuluvat oikeudet vanhentuvat kymmenessä vuodessa siitä päivästä, jona valmistaja laski tuotteen liikkeelle.

82. Koska yhteisöjen tuomioistuin voi esittää kaikki seikat, joista on hyötyä kansalliselle tuomioistuimelle, kun se ratkaisee asian, tutkin molempia House of Lordsin perusolettamuksia tarkemmin ja selvennän siinä yhteydessä, miten direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan kuluminen on tavallisesti määritettävä pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa ja miten valmistajan vahingoksi koituvaa asianosaisseuraantoa on arvioitava direktiivin valossa, jos asianosaisseuraantoa koskeva hakemus esitettiin ennen vanhentumisajan päättymistä. Tämän jälkeen tarkastelen sitä, mitä seurauksia APMSD:n kaltaisen jakelijan katsomisella direktiivin 85/374 3 artiklassa tarkoitetuksi valmistajaksi olisi pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa.

84. Kysymys tuotteen liikkeelle laskemisen täsmällisen ajankohdan määrittämisestä on jo esitetty yhteisöjen tuomioistuimelle High Court of Justicen ennakkoratkaisupyynnössä, ja siihen on vastattu yksiselitteisesti asiassa O'Byrne annetussa tuomiossa.

85. Yhteisöjen tuomioistuin on ratkaissut asian siten, että tuote lasketaan liikkeelle vasta silloin, kun se siirretään pois valmistajan valmistusprosessista ja kun se siirtyy myynti-

prosessiin sellaisena kuin sitä tarjotaan käyttöä tai kulutusta varten. [34] Tässä yhteydessä tuotteen siirtäminen muodollisesti jakeluketjuun kuuluvalle tytäryhtiölle ei tarkoita tuotteen liikkeelle laskemista, jos kyseessä on puhtaasti konsernin sisäinen siirto, jossa valmistaja säilyttää määräysvallan tuotteeseen. [35]

86. Mikäli kansalliset tuomioistuimet vahvistavat pääasiassa lopullisesti, että APSA:n ja APMSD:n väliset yhteydet ovat niin läheiset, ettei APMSD voinut määrittää markkinakäyttäytymistään kyseisen rokotteen osalta itsenäisesti, APMSD:lle toimitettu rokote olisi laskettu liikkeelle vasta silloin, kun viimeksi mainittu on myynyt sen kolmannelle osapuolelle.

87. Tähän liittyen ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että se päivämäärä, jona APSA on lähettänyt rokotteen APMSD:lle, on määritetty pääasiassa erittäin tarkasti. Rokote on lähetetty 18.9.1992, ja APMSD on saanut sen 22.9.1992. Tarkka ajankohta, jona APMSD on myynyt rokotteen terveysministeriölle, ei sitä vastoin ole tiedossa. Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan tämä myynti tapahtui sellaisena päivänä, ”joka todennäköisesti ajoittuu syyskuun 1992 loppuun tai lokakuun 1992 alkuun”. OB rokotettiin tällä rokotteella 3.11.1992.

88. OB nosti 16.10.2002 APSA:ta vastaan kanteen, jossa OB vaati hänelle direktiivin 85/374 mukaan kuuluvia oikeuksia.

89. Mikäli APSA:ta koskeva kymmenen vuoden vanhentumisaika olisi alkanut vasta rokotteen siirtämisestä terveysministeriölle, tämän vanhentumisajan alkamisajankohdan määrittämiseksi olisi selvitettävä se tarkka ajankohta, jona APMSD on myynyt rokotteen terveysministeriölle. Riippumatta siitä, onko tässä olettamassa jo kanteen nostaminen APMSD:tä vastaan määräajassa keskeyttänyt APSA:ta koskevan vanhentumisajan kulumisen, [36] kanne APSA:ta vastaan on nostettu 16.10.2002 eli joka tapauksessa ennen kymmenen vuoden vanhentumisajan päättymistä, jos rokote on laskettu liikkeelle vasta terveysministeriölle tapahtuneen myynnin myötä aikaisintaan 16.10.1992. [37]

34 – Edellä alaviitteessä 3 mainittu asia O'Byrne, tuomion 32 kohta.

35 – Ks. edellä 39 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

36 – Ks. jäljempänä 109 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

37 – Vaikka direktiivissä 85/374 ei nimenomaisesti vahvisteta menetelmää vanhentumisajan laskemiseksi, myös tämä aika on – tavoitteena oleva täydellinen yhdenmukaistaminen huomioon ottaen – laskettava yhtenäisesti koko yhteisössä. Direktiivin tavoitteet huomioon ottaen vaikuttaa tarkoituksenmukaiselta käyttää tähän tarkoitukseen laskentamenetelmää, johon useat yhteisön säädökset perustuvat ja jossa sitä päivää, jona määräajan kulumisen käynnistävä tapahtuma sattui, ei lasketa määräaikaan sisältyväksi oikeussäännön dies a quo non computatur in termino mukaisesti (vrt. yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 80 ja 81 artikla). Tällä taataan erityisesti se, että kuluttaja voi hyödyntää täysimääräisesti hänelle kuuluvaa määräaikaa (vrt. yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 80 artiklasta ja sitä seuraavasta artiklasta asia 152/85, Misset, tuomio 15.1.1987, Kok., s. 223). Direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetty vanhentumisaika päättyy näin ollen lähtökohtaisesti sen päivän päättyessä, joka määräajan kymmenentenä vuotena vastaa järjestysnumeroltaan päivää, jona tuote on laskettu liikkeelle.

90. Vaikka vanhentumisajan kulumisen käynnistävän rokotteen terveysministeriölle myynnin tarkkaa ajankohtaa ei enää voitaisi selvittää, vaan se voitaisiin rajata ainoastaan 22.9.1992 – jolloin APMSD sai rokotteen – ja 3.11.1992 – jolloin OB rokotettiin – väliseen ajanjaksoon, kanteen nostaminen APSA:ta vastaan 16.10.2002 olisi joka tapauksessa keskeyttänyt vanhentumisen vielä ajoissa. Siltä osin kuin APSA esittää vanhentumiseen perustuvan väitteen, sen on myös näytettävä toteen rokotteen liikkeelle laskemisen ajankohta. [38] Jos APSA valmistajana voi rajata tämän ajankohdan ainoastaan tiettyyn ajanjaksoon, joka alkaa yli kymmenen vuotta ennen kanteen nostamista mutta päättyy alle kymmenen vuotta ennen kyseistä ajankohtaa, APSA:lla valmistajana on paitsi todistustaakka myös todistusriski vanhentumisen tarkan alkamisajankohdan määrittämisessä. [39] Mikäli liikkeelle laskemisen ajankohtaa ei pystytä tarkasti vahvistamaan, myös tällaisessa olettamassa 16.10.2002 nostettu kanne olisi joka tapauksessa nostettu ajoissa, ja sillä olisi näin ollen vanhentumisen keskeyttävä vaikutus APSA:n osalta.

ii) Valmistajan vahingoksi koituvan, ennen direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan päättymistä tapahtuvan asianosaisseuraannon mahdollisuus

91. Direktiivissä 85/374 ei säädetä, mitä menettelysääntöjä on sovellettava, kun vahinkoa kärsinyt haluaa vaatia hänelle tämän direktiivin mukaan kuuluvia oikeuksia valmistajalta. Jos kansallisessa prosessioikeudessa säädetään asianosaisseuraannon mahdollisuudesta siten, että toinen vastaaja tulee jo vireillä olevan menettelyn vastaajan sijaan ja vahinkoa kärsinyt voi näin vaatia oikeuksiaan, joiden osalta on jo nostettu kanne tuomioistuimessa, sijaan tulleelta vastaajalta, tällaista asianosaisseuraantoa on lähtökohtaisesti pidettävä hyväksyttävänä valmistajaa vastaan nostettavan kanteen muotona.

92. Niin kauan kuin direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetty vanhentumisaika ei ole vielä päättynyt, valmistaja voi siten – kansallisen prosessioikeuden nojalla pätevän – asianosaisseuraannon yhteydessä osallistua vastaajana toiseen menettelyyn, jossa tuotevastuuseen liittyviä vahingonkorvausvaatimuksia on esitetty virheellisesti muuta yhtiötä vastaan.

38 – Vrt. edellä alaviitteessä 17 mainittu Taschner, H. C. ja Frietsch, E., direktiivin 11 artikla, 4 kohta ja edellä alaviitteessä 13 mainittu Dommering-van Rongen, L., s. 173.

39 – Vrt. Schmidt-Salzer, J., *Kommentar EG-Richtlinie Produkthaftung*, nide 1, Heidelberg, 1986, 11 artikla, 14 kohta; edellä alaviitteessä 15 mainittu Borghetti, J.-S., 512 kohta, s. 492, erityisesti alaviite 271 ja edellä alaviitteessä 13 mainittu Graf von Westphalen, F., 79 §, 17 kohta.

93. Saman on pädettävä siinä tapauksessa, että vahinkoa kärsinyt on keskeyttänyt direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan nostamalla erillisen kanteen valmistajaa vastaan. Koska vanhentumisen keskeyttämisen vaikutus ei kohdistu pelkästään konkreettiseen menettelyyn, olisi direktiivin 85/374 mukaista, jos valmistaja voisi osallistua ensimmäisen menettelyn jälkeen – kansallisen lainsäädännön nojalla pätevän – asianosaisseuraannon kautta vastaajana toiseen menettelyyn, jossa samat vaatimukset on esitetty virheellisesti toista yhtiötä vastaan.

b) Seuraukset tuotteen toimittajan katsomisesta direktiivin 85/374 3 artiklassa tarkoitetuksi valmistajaksi

94. Asianosaisten esittämistä seikoista ja oikeudenkäyntiasiakirjoihin sisältyvistä tiedoista ilmenee, etteivät kansalliset tuomioistuimet ole vielä ratkaisseet pääasiassa sitä, onko APMSD katsottava direktiivin 85/374 3 artiklassa tarkoitetuksi valmistajaksi. Tätä taustaa vasten tarkastelen seuraavaksi sen edellytyksiä ja seurauksia, että APMSD:n kaltainen tuotteen toimittaja katsotaan direktiivin 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tai 3 kohdassa tarkoitetuksi valmistajaksi.

i) Tuotteen toimittajan katsominen direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tai 3 kohdassa tarkoitetuksi valmistajaksi

95. Sen valmistajan käsitteen toiminnallisen tulkinnan mukaan, johon yhteisöjen tuomioistuimen asiassa O'Byrne antama tuomio perustuu, yksikkö, joka huolehtii tuotteen jakelusta, kuuluu direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetun, suppeassa merkityksessä ymmärrettävän valmistajan käsitteen piiriin, jos valmistajan ja jakelijan väliset yhteydet ovat niin läheiset, että siirrettyään tuotteen jakelijalle valmistaja säilyttää de facto määräysvallan siirrettyyn tuotteeseen. [40] Mikäli kansalliset tuomioistuimet katsovat pääasiassa, että tällainen läheinen yhteys on olemassa, APMSD olisi näin ollen katsottava yhdessä APSA:n kanssa direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetuksi valmistajaksi.

96. Lisäksi direktiivin 85/374 3 artiklan 3 kohdan nojalla tuotteen valmistajana pidetään jokaista tuotteen toimittajaa, jos tuotteen valmistajaa ei voida tunnistaa ja tuotteen toimittaja ei ilmoita vahinkoa kärsineelle kohtuullisessa ajassa valmistajaa tai sitä, jolta hän on hankkinut tuotteen.

97. Tuotteen toimittajan katsominen direktiivin 85/374 3 artiklan 3 kohdassa tarkoite-

40 – Ks. edellä 39 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

tuksi valmistajaksi tulee siten kyseeseen sellaisissa tapauksissa, joissa vahinkoa kärsinyt ei ole pystynyt selvittämään direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun valmistajan henkilöllisyyttä. Säännöksen yksiselitteinen sanamuoto huomioon ottaen pelkkä epätietoisuus valmistajan henkilöllisyydestä ei kuitenkaan riitä. Vahinkoa kärsineen on lisäksi osoitettava, ettei hän ole voinut todeta valmistajan henkilöllisyyttä. [41] Direktiivissä jätetään avoimeksi se, mistä syystä valmistaja ei ole vahinkoa kärsineen tiedossa, joten on kansallisten tuomioistuinten asia arvioida, voitiinko tuotteen valmistajan henkilöllisyys tapauksen konkreettiset seikat huomioon ottaen todeta. [42]

98. Direktiivin 85/374 3 artiklan 3 kohdan soveltaminen edellyttää lisäksi sitä, ettei tuotteen toimittaja ole ilmoittanut vahinkoa kärsineelle kohtuullisessa ajassa valmistajaa tai sitä, jolta hän on hankkinut tuotteen. Vaikka direktiiviin ei sisälly muita seikkoja sen vastausajan laskemiseksi, jota toimittajan on noudatettava, on lähdettävä siitä, että vastausaika alkaa kulua siitä hetkestä, jona vahinkoa kärsinyt vaatii direktiivin mukaisia oikeuksiaan toimittajalta. Jotta vältetään se, että viivyttämällä valmistajan ilmoittamista jakelija tekee kanteen nostamisen valmistajaa vastaan vahinkoa kärsineelle vaikeammaksi tai – kymmenen vuoden vanhentumisajan kuluminen huomioon ottaen – jopa kokonaan mahdottomaksi, on lähdettävä siitä, että vastausaika valmistajan tai sen ilmoittamiseksi, jolta toimittaja on hankkinut tuotteen, alkaa viimeistään sillä hetkellä, jona vahinkoa kärsinyt on tuotevastuuta koskeviin sääntöihin vedoten muodollisesti vaatinut toimittajalta korvausta, oli kyseessä sitten kehotus tai kanteen nostaminen. Tällöin vastausajan kuluminen käynnistyy kuitenkin ainoastaan silloin, kun vaatimus on tuotteen osalta riittävän yksilöity.

99. Tuotteen toimittaja voi välttyä tulemasta katsotuksi direktiivin 85/374 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuksi valmistajaksi ainoastaan ilmoittamalla valmistajan tai sen, jolta hän on hankkinut tuotteen. Jos valmistajan tai sen, jolta toimittaja on hankkinut tuotteen, henkilöllisyys on toimittajan tiedossa, ilmoitus siitä, ettei toimittaja itse ole tuotteen valmistaja, ei riitä vastuusta vapautumiseen. Toimittaja on pikemminkin myös ilman vahinkoa kärsineen asianomaista vaatimusta velvollinen ilmoittamaan kaikki tarvittavat tiedot kohtuullisessa ajassa. [43]

41 – Vrt. edellä alaviitteessä 13 mainittu Dommering-van Rongen, L., s. 92 ja sitä seuraava sivu.

42 – Tällöin kyse on yleensä merkitsemättömistä tuotteista tai tuotteista, joiden pakkauksessa tai käyttöohjeissa ei ole valmistajan yhteystietoja; vrt. edellä alaviitteessä 17 mainittu Taschner, H. C. ja Frietsch, E., direktiivin 3 artikla, 24 kohta.

43 – Vrt. edellä alaviitteessä 17 mainittu Taschner, H. C. ja Frietsch, E., direktiivin 3 artikla, 28 kohta ja edellä alaviitteessä 41 mainittu Dommering-van Rongen, L., s. 93. Tätä taustaa vasten ongelmallisia ovat sellaiset kansalliset täytäntöönpanosäännökset, joissa säädetään valmistajan tai sen, jolta jakelija on hankkinut tuotteen, ilmoittamista koskevasta vaatimuksesta; näin esim. Saksan Produkthaftungsgesetzin 4 §:n 3 momentti (kuukauden vastausaika ilmoittamista koskevan vaatimuksen esittämisestä), Englannin Consumer Protection Actin 1987 2 §:n 3 momentti (kohtuullinen vastausaika ilmoittamista koskevan vaatimuksen esittämisestä) ja Irlannin Liability For Defective Products Actin 1991 2 §:n 3 momentti (kohtuullinen vastausaika ilmoittamista koskevan vaatimuksen esittämisestä). Vrt. Hodges, C., ”Product liability of suppliers: the notification trap”, *ELRev*, 2002, 27(6), s. 758 ja 764.

ii) Seuraukset tuotteen toimittajan katsomisesta direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tai 3 kohdassa tarkoitetuksi valmistajaksi

100. Mikäli kansalliset tuomioistuimet tulevat pääasiassa lopulta siihen tulokseen, että APMSD on katsottava direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tai 3 kohdassa tarkoitetuksi valmistajaksi, APMSD vastaa tämän direktiivin säännösten nojalla valmistajana siitä vahingosta, joka aiheutuu rokotteen puutteellisesta turvallisuudesta.

101. Kun otetaan huomioon, että vahinkoa kärsinyt on esittänyt pääasiassa tuotevastuuta koskevat vaatimuksensa jo 2.11.2000 APMSD:tä vastaan nostamassaan kanteessa ja toimittanut perustelukirjelmän 1.8.2001, direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetty vanhentumisaika olisi keskeytetty ajoissa APMSD:n osalta.

102. Lisäksi APMSD:n katsominen valmistajaksi ei estäisi kanteen nostamista myös APSA:ta vastaan. Siinä tapauksessa, että vahinkoa kärsineelle direktiivin mukaan kuuluvia oikeuksia vaaditaan useammalta valmistajalta, direktiivin 5 artiklassa säädetään nimenomaisesti, että nämä valmistajat vastaavat yhteisvastuullisesti vahinkoa kärsineeseen nähden, mikä ei kuitenkaan estä soveltamasta sitä, mitä kansallisessa lainsäädännössä säädetään valmistajien keskinäisestä takautumisoikeudesta.

103. Tällöin olisi kuitenkin otettava huomioon, että kanteen nostaminen useammasta direktiivin 85/374 3 artiklassa tarkoitetusta valmistajasta yhtä vastaan keskeyttää tämän direktiivin 11 artiklassa säädetyn vanhentumisen lähtökohtaisesti ainoastaan sen valmistajan osalta, jota vastaan kanne on nostettu. Myöskään tämän vanhentumissäännelyn yhteydessä ei kuitenkaan saada jättää huomiotta direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetun valmistajan käsitteen toiminnallisen tulkinnan seurauksia. [44]

104. Vaikka direktiivin systematiikan mukaan yhteisvastuullisen vastuun kuluttajaan nähden tulisi koskea jokaista tuotantoon osallistuvaa valmistajaa, jonka valmistama lopputuote on turvallisuudeltaan puutteellinen, direktiivin 85/374 11 artiklaan sisältyvä vanhentumisaika on lähtökohtaisesti selvitettävä erikseen jokaisen tuotantoon osallistuvan valmistajan osalta.

105. Kirjallisissa huomautuksissaan komissio ehdottaa tästä poikkeavaa arviointia, jonka mukaan kanteen nostaminen direktiivin 85/374 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua valmistajana pidettävää tuotteen toimittajaa vastaan voisi keskeyttää 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetun valmistajan osalta. Tällainen tulkinta johtaa kuitenkin siihen, että kanteen nostaminen yhtä 3 artiklassa tarkoitettua valmistajaa vastaan keskeyttäisi kymmenen vuoden vanhentumisajan kaikkien muidenkin 3 artiklassa tarkoitettujen

44 – Ks. jäljempänä 109 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

valmistajien osalta. Tämä lähestymistapa on ristiriidassa direktiivin 85/374 tavoitteiden kanssa eikä ota huomioon yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, ja komissio on suhteellistanut sitä tiedusteltaessa asiaa suullisessa käsittelyssä.

106. Ensinnäkin on viitattava siihen, että yhteisöjen tuomioistuin on asiassa O'Byrne antamassaan tuomiossa perustanut – vanhentumisajan käynnistävää – tuotteen liikkeelle laskemista koskevan tulkinnan siihen valmistusprosessiin, jonka konkreettinen valmistaja on toteuttanut tietyn tuotteen osalta. Tätä taustaa vasten osatuotteen valmistaja tai (osa) tuotteen valmistajaksi katsottava toimittaja, joka myy osatuotteensa edelleen toiselle osa- tai lopputuotteen valmistajalle, laskee tämän tuotteen pääsääntöisesti liikkeelle, joten sen direktiivin 11 artiklassa säädetty vanhentumisaika alkaa tästä hetkestä. [45] Jos arvoketjussa on useampia valmistajia tai valmistajaksi katsottavia tuotteen toimittajia, vanhentumisajan alkamisajankohta on siten määritettävä erikseen jokaiselle valmistajalle. Jos kanteen nostaminen valmistajaa tai valmistajaksi katsottavaa jakelijaa vastaan keskeyttäisi vanhentumisen kaikkien muidenkin tuotantoon osallistuvien valmistajien tai valmistajaksi katsottavien toimittajien osalta, vieläpä riippumatta siitä, osallistuvatko ne menettelyyn tai saavatko ne tiedon tällaisesta menettelystä, tämä olisi tuskin yhteensovitettavissa asiassa O'Byrne annetussa tuomiossa omaksutun, konkreettista erillistä tarkastelua koskevan lähestymistavan kanssa.

107. Lisäksi on muistutettava, että direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyllä kymmenen vuoden vanhentumisajalla pyritään pohjimmiltaan takaamaan valmistajille niiden tuottamuksesta riippumattoman vastuun kiinteä päättymispäivä. [46] Tämän vastuun ajallisen rajoittamisen taustalla on myös todisteluun liittyviä näkökohtia, sillä 7 artiklan e alakohdassa (kehitykseen liittyvä riski) ja f alakohdassa (osatuote, joka ei ole turvallisuudeltaan puutteellinen) säädetyt lopputuotteen tai osatuotteen valmistajaa koskevat vastuusta vapautumisperusteet edellyttävät näyttöä tuotteen kunnosta sen liikkeelle laskemisen ajankohtana. Koska valmistajilla on paitsi todistustaakka myös todistusriski ja vastuusta vapautumista koskevan näytön esittäminen vaikeutuu ajan myötä, olisi direktiivillä 85/374 luodun etujen välisen tasapainon vastaista, jos kaikkien arvoketjussa osallisina olevien valmistajien kymmenen vuoden vanhentumisaika voitaisiin keskeyttää nostamalla kanne jotain toista valmistajaa tai valmistajaksi katsottavaa tuotteen toimittajaa vastaan ja siten näiden tietämättä, etenkin kun tällaiset menettelyt voivat kestää erityisen kauan.

108. Kanteen nostamisella määräajassa tuotteen toimittajaa vastaan ei nähdäkseni voi siten olla vanhentumisen keskeyttävää vaikutusta direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun valmistajan osalta myöskään silloin, kun jakelija on kansallisten tuomioistuinten käsityksen mukaan katsottava direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuksi valmistajaksi.

45 – Vrt. tästä edellä alaviitteessä 13 mainittu Graf von Westphalen, F., 79 §, 18 kohta; edellä alaviitteessä 19 mainittu Kullmann, H. J., s. 151; edellä alaviitteessä 17 mainittu Wuyts, D., 41 kohta; edellä alaviitteessä 13 mainittu Dommering-van Rongen, L., s. 173 ja sitä seuraava sivu ja edellä alaviitteessä 17 mainittu van Empel, M. ja Ritsema, H. A., s. 83.

46 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 47 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

109. Jos kansalliset tuomioistuimet sitä vastoin tulevat pääasiassa siihen tulokseen, että APMSD:n kaltainen tuotteen toimittaja osallistuu APSA:n toteuttamaan valmistusprosessiin ja on sen seurauksena katsottava yhdessä APSA:n kanssa direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetuksi valmistajaksi, kanteen nostamisella määräajassa APMSD:tä vastaan olisi vanhentumisen keskeyttävä vaikutus APSA:n osalta.

110. Ratkaisevaa tässä olettamassa on se, että tuotteen toimittaja, joka on riittävän tiiviisti osallisena valmistajan toteuttamassa valmistusprosessissa, on katsottava yhdessä valmistajan kanssa direktiivin 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetuksi valmistajaksi. Koska nämä molemmat yksiköt on valmistajan käsitteen toiminnallinen tulkinta huomioon ottaen katsottava 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetuksi valmistajaksi, myös vanhentumisajan on oltava molempien yksikköjen osalta samanlainen.

111. Tätä taustaa vasten yhteisöjen tuomioistuin on asiassa O'Byrne antamassaan tuomiossa kuluttajien ja valmistajien etuja huolellisesti punnittuaan määrittänyt valmistajalle sanan suppeassa merkityksessä ja tämän toteuttamassa valmistusprosessissa osallisena olevalle tuotteen toimittajalle direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan osalta saman alkamisajankohdan siten, että se on ottanut lähtökohdaksi sen ajankohdan, jona tuotteen toimittaja laskee tuotteen liikkeelle. Saman etujen punnitsemisen perusteella myös vanhentumisajan kuluminen on määritettävä yhtenäisesti.

112. Koska ainoastaan kanteen nostaminen keskeyttää direktiivin 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan, 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetuksi valmistajaksi yhdessä katsottavien valmistajan ja toimittajan vanhentumisajan yhtenäinen määrittäminen edellyttää, että kanteen nostaminen toimittajaa vastaan keskeyttää kymmenen vuoden vanhentumisajan paitsi kyseisen toimittajan myös sen valmistajan osalta, jonka valmistusprosessissa tämä on osallisena.

113. Edellä esitetyn perusteella katson näin ollen, että – kansallisten tuomioistuinten toimesta arvioitava – tuotteen toimittajan katsominen tuotteen valmistajaksi johtaa siihen, että kyseinen toimittaja vastaa direktiivin 1 artiklan nojalla vahingosta, joka aiheutuu tuotteen puutteellisesta turvallisuudesta, riippumatta siitä, katsotaanko toimittaja direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valmistajaksi vai 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuksi valmistajaksi. Tuotteen toimittajan katsomisesta direktiivin 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetuksi valmistajaksi seuraa lisäksi se, että sen valmistajan, jonka valmistusprosessissa tuotteen toimittaja on osallisena, kymmenen vuoden vanhentumisaika alkaa vasta siitä päivästä, jona toimittaja laskee tuotteen liikkeelle. Tässä olettamassa kanteen nostaminen

kyseistä tuotteen toimittajaa vastaan keskeyttää direktiivin 11 artiklassa säädetyn vanhentumisen myös sen valmistajan osalta, jonka valmistusprosessissa tämä on osallisena.

4. Yhteenveto

114. Edellä esittämäni näkemykset huomioon ottaen katson, että kansallisen prosessioikeuden nojalla pätevä asianosaisseuraanto, jonka seurauksena valmistaja osallistuu vastaajana menettelyyn, jossa vaaditaan direktiiviin 85/374 perustuvia oikeuksia, on tämän direktiivin kanssa yhteensopiva valmistajaa vastaan nostettavan kanteen muoto, edellyttäen, ettei valmistaja ollut asianosaisseuraantoa koskevan hakemuksen esittämishetkellä vapautunut vastuusta direktiivin 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan päättymisen seurauksena.

115. Mikäli kansalliset tuomioistuimet tulevat pääasiassa lisäksi siihen tulokseen, että APMSD on katsottava direktiivin 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tai 3 kohdassa tarkoitetuksi valmistajaksi, myös APMSD vastaa direktiivin 85/374 1 artiklan nojalla siitä vahingosta, joka aiheutuu tuotteen puutteellisesta turvallisuudesta. APMSD:n katsomisesta 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetuksi valmistajaksi seuraisi lisäksi se, että kanteen nostaminen APMSD:tä vastaan olisi keskeyttänyt direktiivin 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan myös APSA:n osalta, jonka valmistusprosessissa APMSD on osallisena.

VII Ratkaisuehdotus

116. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa House of Lordsin esittämään ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Kansallinen sääntely, jossa sallitaan asianosaisseuraanto siten, että valmistaja tulee uudeksi vastaajaksi tuotteen toimittajan sijaan, kun vaatimus on esitetty tuotevastuuta

koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 25.7.1985 annettuun neuvoston direktiiviin 85/374/ETY perustuvien oikeuksien toteuttamiseksi, on tämän direktiivin mukainen, edellyttäen, ettei valmistaja ollut asianosaisseuraantoa koskevan hakemuksen esittämishetkellä vapautunut vastuusta direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan päättymisen seurauksena.

Mikäli tuotteen toimittaja on katsottava direktiivin 85/374 3 artiklassa tarkoitetuksi valmistajaksi, hän vastaa tämän direktiivin 1 artiklan nojalla vahingosta, joka aiheutuu tuotteen puutteellisesta turvallisuudesta. Tuotteen toimittajan katsomisesta direktiivin 85/374 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä lauseessa tarkoitetuksi valmistajaksi seuraa lisäksi se, että kanteen nostaminen kyseistä toimittajaa vastaan keskeyttää direktiivin 85/374 11 artiklassa säädetyn vanhentumisajan myös sen valmistajan osalta, jonka valmistusprosessissa tämä on osallisena.